

המבשר תורני

ערש"ק פרשת ואתחנן-נחמו
י"ד מנחם אב תשפ"א • גליון 670

צדיקא ופרישא

שנה להסתלקותו לשמי רום של

כבו"ק מרן אדמו"ר ה'עטרת ישראל'
מסאדיגורה זצוק"ל

יריעה נרחבת לזכרו הטהור

זיכרונות נפלאים, עובדות מופלאות,

אמרות טהורות ולקחים בוהקים

תורה מחזרת אחר אכסניה שלה

שבעה להסתלקותו של הגאון

האדיר רבי יואל כהן זצוק"ל:

השיחה הנדירה

שהעניק לסופרי 'המבשר תורני'

ימים טובים לישראל

ייחודו הנפלא של יום חמישה עשר

באב, החל בשנה זו בשבת פרשת

ואתחנן, והסיבה שהשווה ליום

הכיפורים

בנאות דשא ירביצני || הצצה עילאית לטיוליהם המקודשים של צדיקי וגאוני הדורות

❖ ונשב בגיא מול בית פעור: תרגומו של רבי יונתן בן עוזיאל לדברים ופשוו המלא (ג)

❖ וקשרתם לאות על ידך: מעשה נורא של הצלה גדולה בזכות תפילין דרבנו תם (כז) (כז)

וְאַתְחַנֵּן
אֶל ה'

אמת מה נהדר היה

זיכרונות ענוגים ונרגשים על תקופת ההוד בצילא דמהימנותא של רבנו זצוק"ל בשיח יקרות של חסידים ואנשי מעשה מנכבדי וחשובי חצר הקודש סאדיגורה החושפים לראשונה את התיאורים הנלבבים החקוקים על לוח ליבם מהיכל הקודש של כבו"ק מרן אדמו"ר ה'עטרת ישראל' מסאדיגורה זצוק"ל

משתתפים: הגה"ח רבי יחזקאל טירהויז שליט"א ראש החבורות בחצר הקודש סאדיגורה
הגה"ח רבי יוסף צלר שליט"א ראש ישיבה לצעירים דחסידי סאדיגורה
הרה"ח ר' חיים בנימין ברנדויין שליט"א סגן מנהל ת"ת 'כנסת מרדכי' וגבאי בית המדרש הגדול
המשב"ק הרה"ח ר' מרדכי שלמה כהן שליט"א ממקורבי מרן רבנו זצוק"ל.

ממקורבי מרן רבנו זצוק"ל.
התארכה לה השעה והתמשכה לה השיחה, אבל כאן בביתו של הגר"י טירהויז שליט"א עמד הזמן מלכת. ההרגשה הפנימית הייתה כי דמותו ההדורה של בעל ההילולא רבנו זצוק"ל כמו מרחפת בחלל הסלון, מביטה ומקשיבה לתורתם של בנים העוסקים בשיחתם של עבדי אבות. שעות רבות ונפלאות במחיצתו ובהיכלו של רבנו, נושא עמו כל אחד מהיושבים סביב השולחן, ועתה הזמן גרמא לפרוק את העידית שבעידית מתוך מאגרי הזיכרונות, למען ידע דור אחרון צדיק מה פעל, וידידות תזכור ממנעימך.

אוצר עשיר בתורה וחסידות

בראשית הדברים ביקשנו מאנשי שיחנו למקד את זיכרונותיהם על השבתות והימים טובים בצילא דמהימנותא, לפי שעדיין לא סוקרה כראוי השבת נועם הנשמות במחיצתו הטהורה של רבנו, שבתות שיצאו להן מוניטין בקרב הארץ כמקשה אחת של דבקות עילאית בבורא כל עולמים וכחטיבה אחת של לימוד התורה לאורך כל ליל ויום השבת בהתמדה מופלאה.

ואכן, כבר בתחילה מגדיר זאת הגר"י טירהויז במילים של ערגה: "בהגיע יום השבת זכינו לראות עין בעין איך דמותו של רבנו משתנה לגמרי מן הקצה אל הקצה, ואם סיפרו על הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע שגבהה קומתו אחרי הטבילה במקווה בערב שבת קודש, הרי שעל רבנו ניתן לומר בברור כי פשט צורה ולבש צורה לבלי הכר. ובכלל, אצל רבנו השבת הייתה כמו כל דבר אחר שהתעמק בו עם כל הרמ"ח והשם"ה בעומק ובדקדוק, כידוע לכל באי שערי היכלו איך היה יורד לעומקם של דברים ומקיף אותם מכל הצדדים בעיון רב, וכך גם השבת-קודש הייתה נערכת אצל רבנו מכל ההיבטים הנעלים והזוויות הרוחניות, כשכל הקהל זוכה להתרומם יחד עמו מעלה-מעלה.

"רבנו היה מושלם בכלילת המידות והמעלות בכל תחום שרק יהיה. משנות לימודו ביישיבת פוניבז' רכש קרבה יתירה אצל גדולי ליטא בדורו והיה מרבה להתפלפל עמם בעיון ובלומדות, כאשר כל ביקור של רבנו אצל אחד מגדולי ליטא הפך להתנצחות

אשרי עין ראתהו. ריקוד נלהב בשולחן הטהור במוצאי פורים

תמיד היו עיניו וליבו נתונים לכיוונה של חצר הקודש ובני היכלא קדישא, לדאוג לכל צרכיהם הגשמיים והרוחניים בכל מילי דמיטב, למלאות אסמיהם שבע מדשן ביתו ומאוצרו המנוצר, לטוב להם כל הימים בזה ובבבא.

משכך, אין זה פלא כי הדיבורים הנרגשים והזיכרונות הדומעים עודם עומדים נגד עיניהם הלחות, כאשר דבריהם הם זיכרון ומעשיהם הם הנצחתם. ישבו עמנו ב'רב שיח' העמוס עדויות נפלאות מאותן שבע שנות הנהגה בלתי-נשכחות: המארח הגה"ח רבי יחזקאל טירהויז שליט"א ראש החבורות בחצר הקודש סאדיגורה, הגה"ח רבי יוסף צלר שליט"א ראש ישיבה לצעירים דחסידי סאדיגורה, הרה"ח ר' חיים בנימין ברנדויין שליט"א סגן מנהל ת"ת 'כנסת מרדכי' וגבאי בית המדרש הגדול, והמשב"ק הרה"ח ר' מרדכי שלמה כהן שליט"א

כה טרייה היא האבדה הגדולה עד שהדברים הנאמרים והנשמעים נהגים מפיהם של החסידים ואנשי המעשה בחצר הקודש סאדיגורה בלשון הווה. עוד לא חלפה שנה מאז נפרדו מרבם אלופם ומאורם כבו"ק מרן אדמו"ר ה'עטרת ישראל' זצוק"ל אשר עלה ונתעלה בפתע פתאום לגנוי מרומים כחצות ליל כ"א אב תש"פ, עוד לא הספיקה העדה הקדושה להתאושש ולחזור לעצמה אחרי השבר הגדול אשר הושברו לבבות כולם על השריפה אשר שרף ד', וכבר נדרשים הם לחזור ולהתכנס יחדיו באספת מרעים להעלות זיכרונות הוד ושביבי אש בשולי אדרת הנהגתו הרוממה של מרן רבנו זצוק"ל.

מדובר אפוא במציאות בלתי נתפסת בשכל האנושי. שבע ומחצה שנות השובע במחיצת הקודש היו להם ולכל בני חבורתא קדישתא תקופת גן עדן עלי אדמות, פשוטה כמשמעה. בכוחותיו המופלאים ובידי האמונות טיפח

והטפח רבנו את עדת צאן מרעיתו בכל המידות והמעלות בשלמות ובאיכות, ברוחב דעתו ובדבקותו הגדולה בתורת אמת רומם והעלה את השגותיהם של זקנים עם נערים בעסק התורה ולדבקה בה באהבה ובשמחה, בתבונות כפיו ובאהבתו כל יציר נוצר ירד מן ההר אל העם לפקוח עין ולשים לב לשמוח בשמחתם ולהצטער בצערם של ישראל קדושים.

כל הטוב והיקר שנמנה כאן בועיר אנפיו ובקצירת האומר, היה מנת חלקם של חסידי סאדיגורה שהיו חקוקים ומונחים על לוח ליבו הטהור של רבנו כל הימים לרבות הלילות. בין בזמנים בהם היו כוחותיו עומדים לצידו במלוא הדרם, בין בזמנים בהם גופו הטהור היה חלוש ביותר וכל-כולו מתייסר במכאובים קשים ומרים שאי אפשר לתארם במילים יבשות,

רב שיה

עטרת
ישראל
כבו"ק

מרן אדמו"ר
ה'עטרת ישראל'
מסאדיגורה זי"ע

שנה
להסתלקותו

הרמ"ש כהן: "... אנו כמשמשים בקודש וכבאי ביתו נאווה קודש יכולים להעיד
איך רבנו ישב עם עצמו ועם הנוגעים בדבר לגבי כל פרט ופרט לפני שיצא מביתו
לישיבות של מועצת גדולי התורה. לא היה מושג כזה אצלו להגיע לישיבת
המועצה בלי להיות מוכן ומזומן, ובעיקר בקי בכל הפרטים מכל ההיבטים..."

לגבי עצם תחילתו של מנהג, כולם תמימי דעים כי אין מי
שישיג את עומק דעתו וכוונתו של רבנו, אך **הרמ"ש כהן** מציין את
השתלשלות הדברים: "כבר בשבת הראשונה להנהגתו של רבנו,
עוד בימי ה'שבעה' על הסתלקות של אביו כב"ק מרן אדמו"ר
ה'עקבי אבירים' זצוק"ל, נכנס רבנו להיכל בית המדרש לאחר
התפילה, ולפליאת הכול פתח באמרי קודש אודות קדושת שבת.
הדברים נשמעו אז בהתעוררות עצומה וכאשר קהל הקודש פנה
לסעודת שבת, כבר היה זה בהשראת רעיונו העמוק של רבנו
אודות קדושת אכילת סעודות שבת, וביותר המשפט האחרון
שנשמע אז בדבריו: "כאשר כל אחד הולך לביתו ויושב לסעודת
שבת קודש עם בני ביתו, ומברך 'ברוך אתה ה' אלוהינו מלך
העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו', צריך לדעת שהשי"ת מנחיל
לנו את קדושתו בכל אכילה ובכל שתייה, ולזכור שבזה מעלה את
הניצוצות הקדושים, וזהו 'נפשם בהם תתעטף', היינו בניצוצות
הקדושה שבכל דבר, א גוט שבת!"

"אם נדמה היה שמדובר בהנהגה לשעתה, הנה הגיעה השבת
שלאחריה לאחר התפילה בליל שבת עברנו
כל הציבור לברך ולהתברך מפי רבנו בברכת
'שבתא טבא, כשכולם – גם אלו שכבר עברו
ראשונים בסך לפני הקודש – נשארים לעמוד
סביב רבנו בציפייה ובהתרגשות על התחדשות
המלוכה ביתר עוז ושאת. רבנו סיים לברך את
כל הקהל וכשראה את כולם עומדים סביבו
כחומה, אמר בפנים מאירות: 'נ', לכו הביתה
לסעודת שבת...' אבל כולנו נשארו לעמוד
שם מחמת גודל ההתרגשות לזכות להיות עוד
רגע ועוד רגע במחיצתו המאירה של רבנו.
ואז פתח רבנו והחל לומר לנו אמרי קודש על
עניינה של שבת, ומאז נותר המנהג בקביעות
של כל שבת."

מוסיף **הגר"י טיריהויז** ציצים ופרחים:
"הייתה זו אמנם 'תורה' של עשר דקות בערך,
אבל היא כללה את כל התחומים והנושאים
המקיפים את שבת קודש, דבר דיבור על
אופנו בטוב טעם ודעת, במסכת עשירה ורחבה
על שבת קודש בתורת החסידות, בפשטות
ובעמק. כשאנו מביטים כיום על הדברים
שנשמעו מפי רבנו באותן דקות יקרות אחרי
התפילה בליל שבת, הרי יש לנו כאן תורה

שלמה וברורה על כל נושא ועניין ביום השבת, החל מההסבר
איך השבת כלולה מכל ימות החול ומשפיעה עליהם מברכותיה,
עובר בכל ענייני קדושת השבת ומהי הדרך להביא את השפעותיה
על האדם, כולל דברים ועניינים עמוקים ביותר מתורת המהר"ל
מפראג ורבי צדוק הכהן (רבותיו המובהקים של רבנו והיה מרבה
לצטט מהם כמעט בכל פעם), ועד הדברים הפשוטים ביותר
לכאורה, כמו צורת ההתנהגות המתבקשת בסעודת שבת ואיך
לשיר זמירות עם הילדים שישבו בשמחה וברצון סביב השולחן
בשעת הסעודה, ואילו נושאים ידברו בזמן סעודת השבת, וכן
הלאה."

הרח"ב ברנדויין מאיר את העניין מזווית ראייתו: "השדה
החינוכי הרי תפס מקום גבוה ביותר במשנתו של רבנו ומאוד היה
אכפת לו מחינוכו של כל אחד ויחיד באשר הוא, כאשר דגש מרכזי
אותו דרש בחובת החינוך המוטלת על ההורים, הוא להביא את
ילדיהם הצעירים לידי אהבת תורה ואהבת קיום המצוות. כפי
הנראה זהו אחד הטעמים למנהג הייחודי אותו הנהיג רבנו בליל
שבת קודש אחרי התפילה, להשמיע אמרי קודש קצרים בעניינה
של שבת המלכה."

"פעם הסביר לי רבנו טעמה של הנהגתו זו, כי עז רצונו הטהור
שתהיה אווירה מרוממת של שבת קודש בכל בתי החסידים.
והוסיף בנועמו, שהרי צריך להתכונן בהכנה דרבה לקראת שבת

גדולי התורה. לא היה מושג כזה אצלו להגיע לישיבת המועצה
בלי להיות מוכן ומזומן, ובעיקר בקי בכל הפרטים מכל ההיבטים."
על-כך מספר **הרח"ב ברנדויין** מעשה נפלא: "זכיתי להיות בליל
שישי קודש ראש השנה תש"פ אצל רבנו בתל-אביב עם רשימת
בעלי התפילות לימים הנוראים. רבנו היה חלוש מאוד, ותוך כדי
שעבר על הרשימה, נכנס אחד מבני המשפחה ובידו צלוחית דבש
וביקש שרבנו ייתן צלוחית דבש ליהודי שממהר ללכת לדרכו.
רבנו הניח את הדבש על השולחן ואמר: 'דבש לא מחלקים סתם
כך ללא יישוב הדעת, אם הוא ממהר וברצונו ללכת, אינו צריך
להתעכב'... לאחר שרבנו סיים את הערותיו לגבי סדרי התפילה
בר"ה, זכיתי אני לקבל מידי הקדושות את צלוחית הדבש..."

"כך גם ידוע שבכל ליל שבת קודש היה רבנו אומר 'תורה' על
נושא מסוים של שבת קודש, עד שלכאורה הנושא של שבת הוא
הערך עליו דיבר רבנו הכי הרבה, כשהוא מקיף לאורך השנים
את כל הנקודות והזוויות של שבת קודש מכל הצדדים והפרטים,
עד שבע"ה עתיד לצאת ספר מיוחד מכל המאמרים שנשמעו

ידידות תזכור ממנעימך. חשובי ונכבדי חצר הקודש סאדיגורה בשיח יקרות לקראת
מלאות שנה להסתלקות רבנו זצוק"ל

מפי הקודש על שבת קודש, והם יקיפו את כל ענייני שבת קודש
מרישא ועד סיפא, במשנתו הטהורה של רבנו.
"רבנו היה מרבה לומר, כי יהודי הדבוק בשבת קודש אשר 'כל
שיתא יומין מינה מתברכין' ממילא יתקשר כבר לכל שאר הדברים
הטובים של היהדות, ולכן דיבר הרבה על הכנה לשבת, סעודות
שבת, מלבושי שבת, תפילות שבת, כל הבחינות של ליל ויום
שבת - הכול במטרה אחת שיהודי יבין את החשיבות הסגולית
של השבת. במבט לאחור, היה הבדל גדול אצל החסידים אם
הרבי היה נמצא איתנו בשבת או ששהה מחוץ לביתו, כי בשבתות
שרבנו שהה בחצר הקודש היינו חוזרים לפני בני הבית והילדים
על אמרותיו הקדושות בענייני שבת שהשמיע אחרי התפילה, והיו
הדברים משיבי נפש ומרוממים איתם יחד את כל בני המשפחה
בסעודת שבת."

אמרי קודש בפתח האוהל

אנו מבקשים לברר מפי האיש הנכבדים הסובבים את
השולחן: **איך באמת התחיל המנהג הייחודי שרבנו פתח באמרי
קודש אחרי התפילה בליל שבת קודש?**

במשא ומתן בסוגיות הש"ס; בשיחותיו עם צדיקי החסידות היה
שופע סיפורי צדיקים והנהגות קודש מצדיקי קמאי כיד ד' הטובה
עליו, וכך היה בכל דבר ונושא שעשה אותו בשלמותו ובתכליתו".
גם ה'תורה' של רבנו בסעודה שלישית הייתה בלולה
מהאוצרות העשירים של כל מכמני התורה כולה, מוסיף הגר"י
טיריהויז בנעימה. "באותה שעה נשגבה זו היה פותח את פיו
בחכמה ושוזר חרוזים נפלאים בינה של תורה כיד ד' הטובה
עליו, כאשר יש ופותח היה בדברי אגדה המשיבים כל נפש, יש
ומקדים היה בדברי עיון ופלפול המלהיבים כל מוח, ופעמים
רבות גם היה משלים מרישא ועד סיפא במילי דחסידותא, לזכרם
ולשמעם של דברים תאוות כל נפש. בכל נושא וסוגיא היה לוקח
את הדברים אל העומק הגדול ביותר ומשם שולה ודולה מרגליות
טובות להבנת העניינים בהם פתח, ומפליא היה כוחו הגדול שידע
להסביר את הנושאים העמוקים ביותר בפשטות נפלאה". [להלן
יורחבו התיאורים על ה'תורה' של סעודה שלישית].

"בהיותו עמקן גדול מאוד בעצם מהותו וישותו, מעולם לא
עשה פעולה קטנה ללא מחשבה מקדימה. לא פעם היה משיב
על שאלה ציבורית שהגיעה לפתחו: 'אני צריך להתיישב בדבר,
קשה לי לענות כרגע'! לא בכדי היה מתעמק רבות בספרי המהר"ל
מפראג ורבי צדוק הכהן, שכמעט ולא הייתה 'תורה' שלא הזכיר
מדברי שניהם הידועים בספריהם העמוקים ביותר. הוא דרש
לרדת לעומקם של דברים ולשכיות חמדתה של תורה, לצלול
למעמקי ים התלמוד ולהעלות ממצולות את הפנינים והמרגליות
המסתתרים מאחורי הקושיות של ההבנה. כך גם בדרישותיו
ללמוד ולהיבחן, כפי הידוע שהיה מעודד מאוד את האברכים
והבחורים להיבחן על תלמודם, באומרו: 'צריכים
לדעת ללמוד, ואם יודעים ללמוד צריכים גם
להיבחן', לא היה אצלו מושג של שטחיות בעלמא.
"כך גם היה באופן וצורת לימודו המעמיק, עד
שניתן לומר כי השאלה המוכרת ביותר שנשמעה
מפי קודשו בשעת אמירת דברי אלוקים חיים,
הייתה: 'ואם שטייט דא?' (מה כתוב כאן?)... זכורני
עוד את אמרי קודשו שהשמיע לראשונה אחרי
עלותו להנהיג את העדה, שהתעכב על המילים
'צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים
מזיו השכינה', שדרש להבין מה הכוונה 'עטרותיהם
בראשיהם'? מדוע לא אמרו 'על ראשיהם'? את
דבריו הסביר רבנו בהרחבה על פי דברי המהר"ל
שעטרת הצדיק היא השכליות הרוחנית, שכל כולם
רוחניות ונהנים מזיו השכינה, ואכמ"ל."

לעומקם של דברים

מוסיף על-כך **הרמ"ש כהן** את הזכור לו עד כמה
היה נכנס רבנו לתוכו של כל סיפור לעמקותו:
"כיוצא בזה היה בנושאים רפואיים שהגיעו על

שולחנו הטהור בקודש פנימה, שרבנו היה נכנס אל תוך הסיפור
במלוא הריכוז והמעורבות, עד שהיה מספר אחד מבאי ביתו
הקרובים שטיפל במיוחד בצרכים רפואיים בבתי החסידים
מטעמו של רבנו, שהיה רבנו מבקש ממנו לדאוג גם למימון של
הטיפולים הרפואיים, לא רק בסידור תורים לרופאים וכיו"ב. הלה
היה אומר לרבנו: 'הרבי נותן מדי הרבה לחסידים... אף רבי אינו
עושה דברים כאלה...' אבל רבנו אמר לו בפשטות ובכנות: 'בשאיני
עוזר לאברך, אני מלווה אותו עד הסוף ומכל הצדדים'."

"היינו לאחרונה בביקור של כב"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה
שליט"א אצל כ"ק מרן אדמו"ר ממודיץ שליט"א, ובתוך השיחה
עלתה מעורבותו הענפה של רבנו ופעילותו הנמרצת בכל ישיבות
מועצת גדולי התורה, ביורדו לעומקם של דברים עד הפרטים
הקטנים והדקים ביותר של כל סעיף ותת-סעיף. מרן האדמו"ר
ממודיץ סיפר, כי אכן דעתו של רבנו הייתה תמיד חשובה
ומקובלת מאוד בקרב מרגן ורבנן כ"ק האדמו"רים שליט"א חברי
מועצת גדולי התורה, לאחר שראו עד כמה מונח הוא בנכבי
הסוגיות הרגישות העומדות על הפרק ונתונות בציפור נפשה של
היהדות החרדית."

"אנו כמשמשים בקודש וכבאי ביתו נאווה קודש", מציין
הרמ"ש כהן, "יכולים להעיד איך רבנו ישב עם עצמו ועם הנוגעים
בדבר לגבי כל פרט ופרט לפני שיצא מביתו לישיבות של מועצת

עטרת ישראל

כב"ק

מרן אדמו"ר

ה'עטרת ישראל'
מסאדיגורה זי"ע

שנה

להסתלקותו

רב שיה

קודש כבר מתחילת השבוע, אבל לכל הפחות סמוך לשבת ובשבת עצמה יש להכניס אווירה רוחנית נעלה ומרוממת בשולחן השבת. רבנו דרש מאיתנו פעמים רבות, להתכונן כראוי לפני סעודת השבת ולגשת אליה מוכנים ומזומנים מבעוד יום, כי בכך מובטחת הסעודה שאכן תהיה שעה מושלמת של קורת רוח ותענוג רוחני לכל בני המשפחה.

"רבנו אמר לי פעם, כי כשהאב מכין את עצמו כראוי ונכונן עם 'וארטים' קצרים וקולעים אותם ישמיע בסעודת השבת, בשילוב הזמירות והניגונים המלהיבים את הנשמה בשעת הסעודה, הרי הילד קולט ומבין שהשבת היא מושג מרומם ונעלה שיש להמתין עליו משך כל השבוע, וכך הוא גדל ויודע להעביר הלאה גם לדורות הבאים את הקניינים הרוחניים שרכש לעצמו בסעודות השבת בימי חורפו. ומסיבה זו היה רבנו משמיע אמרי קודש אחרי תפילת ליל שבת, כדי שהאברכים יחזרו לביתם עם אווירה רוחנית טהורה של שבת קודש, וכפי שהיה מסיים בדרך-כלל את נועם אמריו: 'נו, עכשיו כבר אפשר ללכת הביתה ותהיה לכולם א פריילעכע שבת'..."

לאהבה את ד' אלוקים

בשלב זה מצטרף הגר"י צ"ל לדברים ומעלה בערגה את זכרם של רגעים נפלאים אלו אחרי התפילה בליל שבת קודש:

"לאורך כל שנות הנהגתו ביקש רבנו לרומם את השגותינו ולהניף אותנו טפח וטפחיים מעל הקרקע הגשמית. ראו זאת כבר מהיום הראשון לאחר עלותו על כס הנהגת העדה, שלא הפסיק לתבוע ולדרוש מאיתנו עוד ועוד רוחניות והתעלות בכל תחום שהוא, בלי ויתורים וכלי עיגולי פינוט. וכך היה גם באותם אמרי קודש שהשמיע לפנינו בליל שבת קודש אחרי התפילה, כאשר תבע וביקש מכל אחד לרומם ולהגביה את ההשגות האישיות של כל אחד בקדושת ומעלת שבת קודש, וכמו-כן להנעים את השבת על בני המשפחה ובעיקר אצל הילדים והבחורים, שאכן ירגישו ויבינו כי שבת קודש היא יום חמדתו ונועם הנשמות, בו כל אחד יכול ומסוגל להתעורר באהבתו וביראתו יתברך שמו, בטוב ובנעימים.

"על נושא חשוב זה של השרשת האהבה בתענוגים בשעת קיום התורה והמצוות, היה רבנו מרבה לעורר ולדבר בכל עת מצוא, באומרו כי זהו יתד שהכול תלוי בו וזהו הערובה היחידה המבטיחה לנו את המשך קיום הדורות בדבקות ובאהבה לתורה ולמצוותיה. זכורני שביאר פעם רבנו את הפסוק (דברים יג, ד) 'לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ד' אלוקים אתכם לדעת הישכם אהבים את ד' אלוקים בכל לבבכם ובכל נפשכם', באומרו כי לכאורה אין קשר בין אי השמיעה לדברי נביא השקר לבין אהבת השי"ת, ומתאים היה לומר 'הישכם יראים את השם', אלא, כשיש לנו כאן נביא שקר שעושה לפנינו אותות ומופתים עד כדי שכנוע באמיתות דבריו, האופן היחיד בו אפשר להסביר לילדים הרכים ולצעירי הצאן שהכול שקר מוחלט, הוא על ידי שמחדירים בקרבם את האמונה התמימה שקיבלו אבותינו בהר סיני, והכול במתיקות ובערבות, שאכן יימשכו אחריהם באהבה ובשמחה, ברצון ובנדבה."

מוסיף הגר"י צ"ל ומזכיר לכולם: "רבנו גם היה מבקש תמיד מידידו ר' חיים בנימין לשלוח לפני התיבה בעלי תפילות המכניסים מתיקות בתפילה

הרח"ב ברנדויין: "...השדה החינוכי תפס מקום גבוה ביותר במשנתו של רבנו ומאוד היה אכפת לו מחינוכו של כל אחד ויחיד באשר הוא, כאשר דגש מרכזי אותו דרש בחובת החינוך המוטלת על ההורים, הוא להביא את ילדיהם הצעירים לידי אהבת תורה ואהבת קיום המצוות. כפי הנראה זהו אחד הטעמים למנהג הייחודי אותו הנהיג רבנו בליל שבת קודש אחרי התפילה, להשמיע אמרי קודש קצרים בעניינה של שבת המלכה..."

כי טוב, ומתוך התלהבותו היה נשמע כמי שאומר את תיבת 'טוב' בהגייה של 'טועב', ואחרי התפילה העיר לו רבנו שלא אומרים כך, ואף סיפר שאצל זקנו מרן הכנסת מרדכי זי"ע היה מישוהו שאמר פעם כך, והעיר לו על זאת..."

פתח להם נועם ורצון

ממשיך הרח"ב ברנדויין בדבריו הערבים ומציין מה ששמע פעם מרבנו, כי עיקר החינוך הוא כאשר הילדים רואים את הנהגתם הטובה של ההורים, שאז הנהגתם הטובה נחרטת בליבם לעולם ועד, כי על פי רוב הילדים דומים להוריהם לגמרי ללא שינוי. רבנו אמר אז, כי אפשר להכיר את האב והאם כשרואים את התנהגות צאצאיהם, כמו שאמרו בגמרא 'שותא דינוקא דאבוה ודאימיה', מהתנהגות הילדים ניכר מה ראו בבית ההורים. אם שומרים על הנהגת הבית כראוי, אם שומרים על התנהגות בין כתלי הבית כראוי, אם האב והאם נזהרים שהדיבורים בתוך הבית יהיו בנקיות, ושהדיבור עם הצאצאים הוא בנחת ובנעימות.

"רבנו אמר לנו באחת משיחותיו החינוכיות, כי כשנזהרים שהחינוך לא יהיה רק מהשפה ולחוץ, ומתאמצים ללמוד עם הילדים לא רק ביום שבת קודש אלא גם בימי השבוע, אז יש קיום למה שנאמר 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם', בדרכים הטובות שאנו הולכים בהם, כי כפי שהילד רואה את התנהגות אביו ואמו בביתו כך תעבור אצלו המסורת אבות מדור לדור.

"סיפר לי רבנו, כי בא אליו פעם אברך ותינה בפניו בבכי מר את המצב הרוחני של בנו שאין לו כל רגש לרוחניות, לא בתורה ולא בתפילה, וביקש עצה והדרכה איך יכול להציל את בנו ולהשיבו לדרך הישר. לאחר בירור נודע לרבנו שאברך זה בכל ליל שבת מנצל את זמן הסעודה לקריאת עיתונים ר"ל... סיפר לי רבנו שקרא לאברך ושאל אותו: 'איך לדעתך הילד שלך יגדל עם רגש רוחני ויראת שמים, אם אתה

ויודעים לסלסל בקולם הערב להנעים את האווירה הרוחנית בבית המדרש, כדי שכולם ירצו לבוא להתפלל ולהתרומם יחד בהיכל חצר הקודש..."

ואכן, הרח"ב ברנדויין מספר לנו עד כמה היה חשוב לרבנו חינוכם של צעירי הצאן ובחורי החמד: "רבנו קרא לי פעם בערב חג השבועות והורה לי לבקש מהרה"ח ר' הערשל הלוי ז"ל [מקורבו ואיש אמונו של רבנו רבות בשנים עד שגם בחייהם ובמותם לא נפרדו], שיוסיף לנגן כמה ניגונים בשעת התפילה, גם במקומות שלא נהוג לזמר אצלנו מקדמת דנא. את טעמו הנפלא גילה לי בסוד עבדיו, כי ידוע לו על כמה בחורים 'חלשים' שיהיו בין המתפללים אצלו ביו"ט, שיש לחזק אותם ביתר עוז ושאת כדי שיהיה להם טעם רוחני בתפילה וביו"ט, והיות שהוא רוצה שבחורים אלו יחשו טעם אמיתי בתפילה, א' גישמאק ביים דאווענען', עד שלא ירצו ללכת לביתם בתום התפילה... ולכן הורה לחרוג מהמנהג המקובל ובלבד שעוד כמה בחורים יתחזקו ויתקרבו לנועם עבודת השי"ת.

"אך לא רק בחג השבועות עשה כך רבנו, אלא בכל התפילות של שבת קודש, ובפרט בתפילת מנחה של ערב שבת. פעמים רבות הדגיש לפניי – כגבאי בית המדרש הגדול – את החשיבות שיש בשליחת בעל תפילה היודע את הנוסח כראוי ונכון לתפילת מנחה זו, באומרו לי פעם, כי לכתחילה היה הוא בעצמו עובר לפני התיבה לתפילת מנחה של ערב שבת, אבל לא נהגו כן אבותיו הקדושים... זכורני שיצא פעם מתוך חדרו אחרי תפילת מנחה ופניו הפיקו נוגה מיוחד, באומרו לי בשמחה רבה: 'הו, ברוך השם הפעם התפללו בנוסח של ערב שבת, כי זהו נוסח אחר לגמרי מהנוסח של ימות החול, שהרי תפילת מנחה היא המעבר בין ימות החול ליום השבת..."

"היה זה דבר פלא לכאורה, כי רבנו הרי ישב בתוך חדרו והתפלל בינו לבין עצמו לפני השי"ת, אבל עם כל זאת היה דרוך וערני לכל הדקויות הקטנות שנשמעו מפי הבעל-תפילה, וכשהיה צורך להעיר למישוהו על שינוי בנוסח או טעות מסוימת, היה רבנו מביע את הערותיו. וזכורני פעם שמישהו התחיל ב'הודו לד'

כשרואים זה את זה. כ"ק מרן אדמו"ר הכנסת מרדכי זי"ע בריקוד עם בנו כ"ק מרן אדמו"ר ה'עקבי אבירים' זי"ע ונכדו-רבנו זי"ע לאחר המצווה טאנץ בשמחת נישואי רבנו.

אמרי קודש מכבו"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה שליט"א לקהל אנ"ש בארה"ב

במלאת שלושים ימי האבל להסתלקות • כ' אלול ה'תש"פ

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. עומדים אנו עדיין בתוך ימי השלושים, בסמוך לאבירה שאבדנו, אשר לאנשי שלומנו בארה"ב אין צורך להרבות בדברים, אין צורך לתאר ולבאר את המסירות נפש עד אין קץ של אבי אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה הכ"מ עבורם, אם בכל מקום מסר נפשו עד לאין שיעור ועד אין קץ לכלל ישראל, ליהודי ארה"ב ראו שהיה לו מסירות נפש מיוחדת, התמסרות מיוחדת שאי אפשר לנו להשיג.

התאספתם כעת בכדי להתבונן וללמוד במדת האפשר - אם אכן אפשר, לקבל השגה כלשהי במדרגתו של אבי אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה ובכדי להמשיך ולהוסיף להשריש בנפשנו את המורשה שהוא הנחיל לנו.

כתיב 'אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימך' (דברים כט, א-ב). ידוע מה שאמרו ד"אתם נצבים היום" רומז לראש השנה, היום בו כלל ישראל עומד לפני הדין, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ג רכו:): ש"היום" רומז ליום הגדול - ראש השנה. ופירשו בספה"ק "אתם נצבים היום" - איך יש לכלל ישראל תקומה, רק אם יש ביניהם אחדות, רק אם כלל ישראל כולם מאוחדים ומאוגדים כאחד.

אלא דא"כ יש להבין מהו שהמשיך הפסוק ופירש בפרטיות "ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימך", הרי כבר אמר הכתוב "אתם נצבים כולם".

וי"ל שהתוה"ק מורה לנו הדרך בזה, דאמנם צריכים להיות באחדות כאחד יחד, אולם איך זוכים לזה, איך נעשים כלל ישראל באחדות, מה מביא אחדות בין יהודי אחד לחברו, כשרואים איך "ראשיכם שבטיכם זקניכם וגו'" משפילים עצמם למדרגה הנמוכה יותר ל"טפכם נשיכם וגו'" ועד המדרגה הנמוכה ביותר של "שאב מימך". כאשר מי שבדרגה הגבוהה ביותר יורד ממדרגתו ודואג למדרגות הנמוכות בכלל ישראל, בכך אפשר שיהיה "כולכם", אפשר שיהיה אחדות, ובזה כלל ישראל יהיו מאוחדים.

כשמתבוננים מעט בדרכיו של אבי אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה הכ"מ, אפשר לראות את ההנהגה הזאת שמהמדרגה הגבוהה ביותר של "ראשיכם" השפיל עצמו לדרת למדרגות הנמוכות ביותר - "עד שואב מימך", כמה השפיל עצמו לכל יחיד ויחיד עד אין קץ, גם למי שהיה רחוק

הגדול על מקומו, באומרו כי אבא צריך לראות ולהשגיח על ילדו מה הוא עושה בשעת התפילה". ומציין **הרה"ב ברנדויין**: "רבנו היה מבקש לפני המועדים שבעלי התפילות ילמדו היטב את פירוש הפיוטים, כדי שידעו מה הם אומרים. ורבנו סיפר לנו פעם שהוא עצמו לומד את הפיוטים עם פירושיהם לפני יו"ט. וזכורני פעם שיצא בשבת של ארבע פרשיות מתוך חדרו ומסר לבנו בהה"ח שמעון מנחם נחום שליט"א חוברת של פיוטים עם פירוש, כדי שיבין מה הוא אומר".

מכלול של עמקות ופשטות

בשלב זה אנו עוברים לשוחח בהרחבה על אמירת ה'תורה' בסעודה שלישית מדי שבת בשבתו, הזכורה לכולם ברשפי אש ובכיליון לב ונפש, מי יתן להם ירחי קדם, יעופו וישכנו תחת צל אברתו הנעימה של רבנו בשעה מרוממת זו, חדרו השתא בהאי שעתא. "במבט לאחור אפשר לספר רבות על ההסתרה הגדולה שאפפה את רבנו בכל ישותו", שח הגר"י טיריהויז בעיניים מצועפות דמעות. "דבר אחד לא הצליח רבנו להסתיר: אהבת התורה! בראשית שנות ההנהגה היה אומר לא-פעם: 'הלוואי

ללוות ולשמש בקודש את רבנו בכינוס של 'אגודת ישראל' בארה"ב, התאמץ רבנו מאוד במשא הקודש, כשהמסר היה חד וברור, איך להחזיר לנוער בארה"ב את האהבה בקיום המצוות. לאחר-מכן סיפר לנו רבנו שאכן היה זה עבורו מאמץ רב, 'אולם אם בזכות הדרשה הזו אצליח שמשפחה אחת תקיים מצוות ביתר שאת, שבחור אחד יזכה להניח תפילין עם יותר חשק והתלהבות, הרי שכל הנסיעה הייתה שווה'!

"כשרבנו היה מגיע לתלמוד תורה 'כנסת מרדכי', היה עובר מכיתה לכיתה ובוחן את התלמידים על החומר הנלמד. בכיתות הגבוהות היה תמיד גם מוסיף לשאול, מה זה שבת, מדוע שומרים שבת, מדוע מניחים תפילין. רבנו התאמץ והשקיע בכדי שלא ייצא ילד מבין כותלי הת"ת שאינו יודע את העניינים האלו, בכדי שיוכל לעמוד בניסיונות שיבואו אליו ברבות הימים. רבנו גם שיבח את הסדר שהונהג בתלמוד תורה בירושלים, ללמוד את החומש עם ניגון מיוחד - כך זה נקלט טוב יותר ונותן לילדים הרגשה נעימה ו'גישמאק' מיוחד בלימוד".

על-כך מוסיף **הרמ"ש כהן** ומזכיר את הנהגתו המעניינת של רבנו: "בשנים הראשונות להנהגתו, עוד היה בן זקוניו של רבנו, פע"ח הבה"ח שמעון מנחם נחום פרידמאן שליט"א, בילדותו, ורבנו היה יוצא מחדרו בקריאת התורה ויושב עמו בבית המדרש

יושב בשולחן שבת וקורא עיתון, וכשהנך מגיע לבית המדרש, זמן התפילה מנוצל על ידך לשיחות חולין עם פלוני, ובין לבין הנך מספיק לגעור בבנך על כך שאינו מתפלל, ועל כך שאינו לומד, מה יעשה הבן ולא..."

"סיים רבנו ופסק נחרצות: 'כשיש בבית את ההתלהבות דקדושה אפשר להוסיף ולהתעלות יותר, והדרך לזה שאכן יהיה הבית 'א פלאם פייער' לעבודת השי"ת, היא רק כאשר האב והאם הם המעוררים את צאצאיהם בהתנהגות בקדושה בקיום המצוות בנעימות ובאהבה".

מוסיף **הרה"ב ברנדויין** לרתק אותנו בנופת צוף אמרותיו: "באחת הפעמים בהם נכנסתי לקודש פנימה, ראיתי את רבנו נסער מאוד ושיתף אותי ברגשותיו הכאובים: 'היה אצלי מקודם בחור שסיפר לי כי מפעם לפעם הוא שוכח להניח תפילין... כיצד ייתכן כדבר הזה? הלא אם הבחור היה יודע את טעם המצוה, לא היה יכול חלילה להעלות כדבר הזה על דעתו'... רבנו אכן שוחח ארוכות עם הבחור ולמד עמו את המצוה העוסקת בזה בספר החינוך, כשלאחר-מכן הבחור הבטיח כי עתה אחר שרבנו חיברו ונתן לו טעם ואהבה למצוה, אין ספק כי לעולם הדבר לא יישנה שוב.

"כאשר נסעתי יחד עם הרה"ח ר' אברהם אשר בריקמן הי"ו

טעם אמיתי בתפילה. רבנו זי"ע בתפילה על ציון אביו כ"ק מרן ה'עקבי אבירים' זי"ע עם בנו יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה שליט"א

בני היכלא דכסיפין. רבנו זי"ע עם אביו כ"ק מרן ה'עקבי אבירים' זי"ע וכ"ק מרן אדמו"ר רבי ישראל מבלאזוב זי"ע

הגר"י טירהויז : "...דבר אחד לא הצליח רבנו להסתיר: אהבת התורה! בראשית שנות ההנהגה היה אומר לא-פעם: 'הלוואי ויכולתי לחזור ללונדון, ללמוד על מי מנוחות ללא הפרעה'..."

באהבתו ובחמלתו: כך נשא רבנו זצוק"ל את צרכי ודאגת החסידים על לוח ליבו הטהור

"הזכרנו כי בסעודות השבת היה רבנו מזדרז וממהר לשוב לסדרי לימודיו", מציין **הגר"י טירהויז** במרכז השיחה המיוחדת, "אבל עם זאת עלינו להדגיש כי לא היה שום קשר לזרזות ומהירות זו לכך שהיה רבנו חושב ומעמיד על ראש מעייניו את צרכי אנשי שלומו בכל רגע ורגע. למרות שהזמן בשבת קודש היה יקר שביקרים אצלו, היה מקדיש לקהל זמן איכות בשבת בניחותא ובשלווה, בהיותו עוצר את העוברים לפניו ומתעניין אצלם על דא ועל הא, דורש בשלום טובתם בנעימות ובמתיקות שובת-לב.

"זכורני שערכנו שבת התאחדות לבני החבורות ביום ההצלה של האדמו"ר הזקן מסאדיגורה זי"ע, בכ"ג תמוז תשע"ט. רבנו כבר שהה בגלות לוס-אנג'לס מחמת ייסוריו הקשים, אך השתדל למעלה מכוחותיו לשלוח איגרת קודש לכבוד השבת המיוחדת. מלבד זאת, לפני שבת התקשר רבנו מרחוק מקומו ואמר כמה מילים בודדות, במרכזן הבליט ואמר: 'טייערע בחורים! אני חושב עליכם כל השבוע וביותר בשבת קודש'..."

הרמ"ש כהן מזכיר את חלוקת החלה בסעודה שלישית שכלה לארוך זמן רב, כשרבנו בורר ומלקט לעצמו מתוך הפארענצ'עס את הבחורים והאברכים החביבים עליו, ברצותו לייקדם ולהוקירם על תלמודם ומעשיהם. לפעמים יכול היה רבנו לקרוא לבחור לגשת אליו ולקבל חלה, ותוך כך לשאול אותו איך עבר עליו השבוע וכיצד התקדם בלימודיו. זכורני שפעם בטיול במוצאי שבת אמרתי לרבנו, שיש בחור מסוים הממתין בכליון עיניים לזכות ולקבל חתיכת חלה מהרבי... נענה רבנו ואמר לי בצחות: 'איך האב אינזין יעדער איינער וואס באקומט א חלה, און אויכעט דער וואס באקומט נישט'... (אני מקדיש מחשבה מיוחדת לכל מי שמקבל חלה, וגם לאלו שלא מקבלים...) כמבקש לומר לי שהכול בא בחשבון מדוקדק ואין מקום להתערב בשיקוליו".

בתוך כך מזכיר **הגר"י צלר** את ימיו האחרונים של רבנו עלי אדמות: "בתשעה באב תש"פ התקיימה שמחת הברית לנכדי שיחי', וכיבדנו את רבנו בסנדקאות. אחרי הברית ביקש רבנו שיאמרו פרקי תהלים על מקורבו הרה"ח ר' הערשל הלוי ז"ל (נלב"ע ימים ספורים לאחר-מכן), ולאחר-מכן ניגש יהודי לפני רבנו להזכיר את בנו הממתין להיפקד בזש"ק כבר כמה שנים. שמע רבנו את בקשתו והראה לו לוח ליבו, כאומר לו: 'זה לא קשור אליך, זה עלי ועל צווארי'... כמובן שהלה נושע וכבר נפקד במרוצת השנה החולפת. ואכן זו הייתה ההרגשה האישית של כל מי שזכה להיכנס לקודש פנימה, לא זו בלבד שהניחו לפני רבנו את ה'פעקלעך' הקשים, אלא העבירו אותם אליו והוא לקח על עצמו הכול במסירות מרובה".

שבסעודה שלישית נכנס רבנו לעריכת השולחן כשכולו תשוש ומיוסר ביותר, ובקושי הכניס לתוך פיו כמה פירורים של חלה ואכל קצת מהדג. בהמשך החלו לשיר זמירות כנוהג, ולאחר-מכן כשהגיעו לאמירת ה'תורה' כמו התלבשה בו ברבנו רוח חדשה, שאז פתח בחיות ובהתלהבות להשמיע דברות קודש בריתחא ובהדוותא דאורייתא, עד שממש היינו כחולמים ולא הצלחנו להאמין למראה עינינו. ישב לידי שם מגיד-שיעור חשוב מארה"ב שדפק לי עם ידו על זרועי, כמבקש להביע בפניי את תדהמתו הגדולה מול התחדשותו של רבנו מרגע לרגע בהגיעו לאמירת ה'תורה'..."

הנוכחים כולם מהנהנים בראשם ונוכרים איך היה רבנו מנצל היטב את כל השבת ללימוד התורה ברצף ובעמקות, כאשר חלק גדול מכך מוקדש להכנת הפלפול ואמרי הקודש של סעודה שלישית. "רבנו היה אומר לאנשי הבית, כי הכנת ה'תורה' אורכת אצלו שעות ארוכות אל תוך השבת עצמה. בקיץ היה זה מיום שישי אחה"צ ועד סעודה שלישית ממש, ובחורף היה זה מליל שבת קודש ועד זמן אמירת הדברים. רבנו עיין בעניין אותו בחר לעסוק בו והקיף אותו מכל הצדדים כשהוא נכנס לתוך העמקות של הנושא באופן מפליא", מציין הרמ"ש כהן ומספר, כי בטיולים של מוצאי שבת היה רבנו שואל אותם האם אכן הבינו את ה'תורה' ויורדו לעומק הדברים, ואם ראה שאינם נמצאים כראוי בנבכי הדברים, היה חוזר על ה'תורה' באותה שעה. "ראינו אז מקרוב עד כמה חשוב לו שבאמת כולם יבינו ויקבלו את הדברים, וידענו מראש שלקראת הטיול במוצאי שבת עלינו לדעת היטב את ה'תורה'..."

מוסיף הגר"י צלר מה שראו עיניו ולא זר כמה שעות

על אביו הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע שהיה בקי בכל ספרי המהר"ל, ועל זה הגיב רבנו שגם הוא לומד הרבה מהר"ל".

כי במ חיייתי

באמת אמרו כי עיקרה של השבת הייתה נעוצה בעריכת השולחן בשעת רעוא דרעווין, ועיקרה של סעודה שלישית הייתה נעוצה באמירת דברי אלוקים חיים. "במרוצת השנים ובפרט בשנים האחרונות עת נשא רבנו את חוליו בייסורים קשים ומרים, זכינו לראות כמה וכמה פעמים איך ה'תורה' של סעודה שלישית כמו נסכה בו חיות מחודשת להפליא", מספר לנו **הגר"י צלר** בהתרגשות רבה. "זכורני שרבנו שהה בלייקווד בשבת אחרי חג הפסח, היה אז יומא דהילולא רבה של זקנו מרן ה'כנסת מרדכי' זי"ע, כ"ט בניסן תשע"ט, והגיעו מאות חסידים לעשות את השבת במחיצתו של רבנו מכל האזור של בארא-פארק, וויליאמסבורג ומאנסי, אך רבנו היה חלוש מאוד אחרי ניתוח שהסתבך ובקושי יכול היה לערוך את התפילות, אך בהגיע סעודה שלישית ולאמירת ה'תורה' כמעט ולא ראו עליו שום חולשה, אלא התחדש כנשר נעוריו והשמיע את אמרותיו בשפה ברורה ובנעימה, ממש כמו בריה חדשה.

"ביתר ראינו זאת בשבת הבאה, כאשר רבנו היה כל-כך חלוש ומיוסר עד שאפילו לא היה מסוגל להמשיך בנסיעתו ללוס-אנג'לס, ולכן נקבע כי ישבות את השבת בבית גיסו הרה"ח ר' שמואל זאנוויל שארף שליט"א בבארא-פארק. גם לשבת הזו הגיעו חסידים ואנשי מעשה לשבות בצל הקודש, וזכורני

ויכולתי לחזור ללונדון, ללמוד על מי מנוחות ללא הפרעה'..."

"ה'ברען' וה'קאך' שהיו לו בלימוד התורה, היו מפורסמים בקרב כל באי חצר הקודש, שידעו כי אין דבר אחר שמעניין את רבנו מלבד לימוד התורה, חזרה ושינון, ידיעות ומבחנים. זאת ראינו כמעט בכל שבוע בסעודה שלישית, כאשר התחדש בליבו רעיון ומהלך חדש המאיר את פסוקי פרשת השבוע, היה נכנס לתפילת מנחה בפנים מאירות שהבהירו לכולם כי עוד מעט נזכה לשמוע את דבריו הערבים של רבנו בעסק התורה וסוגיותיה המחכימות.

"בכל פרשה היה בוחר את העניין החשוב בעיניו ומרחיב אותו לפרטי עד שיצאה תחת ידו מערכה שלמה שהקיפה את הנושא בכלילת יופי מחודשת. מקצת מן המקצת ניתן לראות בספר 'עטרת ישראל' שיצא לאור לאחרונה מתוך אמרי קודשו של רבנו זצוק"ל, שיש בו הרבה 'לומדות' עם דרוש ואגדה המביאים ידיעות רחבות מאוד למעיינים, זאת מלבד התועלת הרוחנית שיש בעצם לימוד הדברים שיצאו מנהמת הלב הטהור עת נפשו יצאה בדברו באש קודש. "הייתה לרבנו זצוק"ל כוונות חינוכיות בכל נושא אשר בחר לדבר עליו ולהרחיב בו במתק שפתיים ובטוב טעם ודעת. על פי ראייתו הבהירה ידע והבין אילו נושאים יש לעמוד עליהם בהרחבה ולתת עליהם את הדעת לעורר בהם את הקהל להתחזק ביתר עוז ושאת. מלבד זאת הייתה לו כוונה נוספת כפי שהזכיר זאת לא-פעם, כי ברצונו להאזיב את התורה על הבריות ולפתח את המושגים שלהם, את ההשגות הלימודיות שלהם, להרחיב את האופקים התורניים ולתת להם ג'שמאק' בדברי תורה. עם זאת, בסופו של דבר הוביל רבנו את הדברים אל הנקודות אותן רצה לחזק ולהשריש עוד ועוד, לפי מה שחשב שמתאים לדור שלנו".

מציין **הגר"י צלר** ומרחיב את אופן אמירת ה'תורה' של רבנו: "ה'תורה' בסעודה שלישית הייתה מחולקת לשניים, כאשר החלק הראשון היה בדרך-כלל יותר קרוב לדברי מוסר בנעימה ואף היה בניגון אחר, ואילו החלק השני היה מעין פלפול ודרוש בעניין הקשור לפרשת השבוע, פלפול המורכב על פי דרך החסידות העמוקה, ממנו יכלנו לראות וללמוד כיצד למד רבנו פשט בעומק דברים של תלמידי הבעש"ט הק' ורבותינו הק' לבית רוזין.

"ידוע היה בקרב החסידים כי רבנו דבוק מאוד בשלושה ספרים עמוקים מאוד, אותם אהב וחייב בכל מאודו והגה בהם תמידים כסדרם: ספרי מהר"ל מפראג, ספרי רבי צדוק הכהן מלובלין (אותו היה מכנה פעמים רבות 'דער רב' מגודל חביבותו לספריו ולתורתו העמוקה) ו'ליקוטי תורה' לבעל ה'תניא'. שלושה ספרים אלו עוסקים בעיונים עמוקים ואינם שווים לכל נפש כידוע, אך עם זאת בכוחו הגדול היה רבנו מפשט את הדברים בשפה ברורה ובנעימה שאכן יהיו מובנים לכלל ולפרט, כי באמת הכניס כוחות מרובים בדבריו כדי שכולם יבינו אותם וייצאו עם תובנות בידיהם בסיום הדברים".

בנוגע ללימודו של רבנו בספרי המהר"ל, מציין **הרמ"ש כהן** דבר מעניין: "זכורני שפעם סיפר משהו לרבנו שהוא נוסע לפראג לצורך מסוים וביקש את ברכתו טרם היציאה לדרך, ורבנו ביקש ממנו כי בהיותו בפראג יראה לעלות להתפלל על ציון קודשו של הגה"ק מהר"ל מפראג זי"ע וימסור לו שהוא לומד את ספריו בדבקות..." ומוסיף **הרה"ב ברנדווין**: "כשרבנו נפגש עם יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א, התעניין אצלו רבנו האם למדו אצלם ספרי מהר"ל ומרן האדמו"ר מסקווירא סיפר

עטרת

ישראל

כבו"ק

מרן אדמו"ר

ה'עטרת ישראל'

מסאדיגורה זי"ע

שנה

להסתלקותו

רב שיח

אמרי קודש מכבו"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה שליט"א ביום השלושים

בשולחן לחיים לאחר העליה לציון הק' בהיכל בית המדרש הגדול חצר הקודש

ברשות אחיי היקרים והחשובים והגיסים שליט"א, כל בני המשפחה שיחי, וברשות כל הקהל הקודש הזה.

איתא בגמ' (מגילה טו.) 'אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא צדיק אבד לדורו אבד כו', וביאר המהרש"א דבריהם ז"ל שהצדיק הרי נפשו נשאת לנצח, אלא שהאבדה היא לדורו שהיה מגין עליהם בימי חייו, ואפשר להוסיף על דבריו דמה שאמר 'צדיק אבד לדורו אבד' הכוונה היא שבהסתלקותו של צדיק מרגישים את האבדה, וחושבים שזוהי אבדה לדורו, כי עד עתה זכו לראות את הצדיק וכעת כבר אי אפשר לראותו בעינים גשמיות, וזהו "לדורו אבד" שלעת עתה בשעת האבדה נראה שהאבדה היא רק לדורו שהצדיק נאבד מהם.

אולם האמת לא כן הוא, שהרי אמרו חז"ל (ברכות יח:): 'צדיקים במיתתן קרויים חיים', אלא אדרבה כשהולכים בדרכים שאבי אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה הכ"מ סלל עבורנו, אם הולכים בדרכים שהנחיל לנו, אם ממשיכים את המורשה שהשאר לנו, בזה מתקיים ההיפך הגמור, שקיומו של צדיק ממשיך לעולם, 'צדיק אבד לדורו אבד' זה רק אם אין ממשיכים את

דרכיו הק', אבל אם הולכים בדרכיו זוכים לאורו בהתחזקות יותר ויותר, וכוחו מוסיף והולך עוד יותר ויותר ממה שהיה עד עתה.

יעזור השי"ת שנשריש בנפשנו כל דברי ההתעוררות ששמענו כאן היום, שנשריש בנפשנו כל מה שזכינו לחיות ולראות ולהנחיל זאת בנפשנו לנצח.

כן יעזור השי"ת שלבני המשפחה שיחי' יחד עם הכלל כולו תהיה נחמה שלמה, ובראשם לאמנו הרבנית הצדקנית תליט"א שעמדה לימין אבינו אדמו"ר זכר צדיק וקדוש לברכה הכ"מ במסירות נפש אין קץ שאין לשער ואין לתאר, ואין מן הצורך לפרט יותר, עד שאפשר לומר "שלי ושלכם - שלה היא".

הרי אומרים "המקום ינחם אתכם", כי רק השי"ת הוא זה שמנחם אותנו, אם הולכים בדרכים שהנחיל לנו, בודאי הרבש"ע הוא זה שמנחם את כולנו, ואפשר להמשיך ולהתחזק כאחד יחד, יעזור השי"ת שיהיה אהבה ואחוה ושלום ורעות, ונוכח לבית השלישי בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

יושב היה רבנו בשבת והוגה בתורה הקדושה בחיות ובהתמדה: "אמנם בשבתות רגילות היה קשה לעקוב אחרי רבנו בסדרי לימודיו בהיותו סגור ומסוגר בחדרו הפרטי עם ספריו, אבל הייתה לי את הזכות להיות פעם עם רבנו על שבת קודש בטורונטו, בבית הנגיד החשוב מו"ר אברהם שמואל גראס שליט"א. היה זה בימי הספירה ורבנו שהה בעיר הגדולה למשך שבוע ימים, במהלכו הוזמן למוסדות תורה וחינוך למסור שיעורים ודרשות. גם אני התאכסנתי בביתו המרווח של הרא"ש גראס, וכך זכיתי להיות צמוד לחדרו של רבנו כשרק חדר המקווה מפריד בין החדרים.

"בליל שבת ערך רבנו 'טיש' עד שעת לילה מאוחרת, ולאחר-מכן נכנס לחדרו והחל ללמוד בקול נעים ומתוק לאורך כל הלילה, ומשך כמה פעמים ראינו איך רבנו יוצא מחדרו ועולה לקומה העליונה שם היה אוצר ספרים, וחוזר לחדרו עם הספרים המבוקשים. זכרנו שאחרי התפילה ביום השבת, שאל בעל האכסניה הרא"ש גראס את רבנו בצחות: 'ראינו שרבנו היה ער כל הלילה ועסק בתורה, מה יהיה עם 'שינה בשבת תענוג?' נענה רבנו ואמר לו: 'נו, ומה אומר על-כך זקני הק' מרוז'ין? שינה בשבת תענוג, מ'פאר שלאפט דעם תענוג...'

"וכאלו לא היה די ברציפות הלימוד לאורך כל הלילה, הרי שגם אחרי סעודת צפרא דשבתא המשיך רבנו לעסוק בתלמודו, עד שעת אחר-הצהריים מאוחרת, שאז הלך למסור שיעור כללי בהיכל הכולל המרכזי של טורונטו לפני מאות אברכים תלמידי חכמים. וכמובן שלאחר-מכן בשעת סעודה שלישית השמיע את אמרותיו בחיות ובהתחדשות, כאשר העומד מן הצד אינו יכול לדמיין לעצמו ולהעלות על מחשבתו כי לפניו יושב אדם שלא עצם עין מכניסת השבת, ורק התורה הקדושה היא משוש חייו היא זו הנותנת לו כוחות וחיות."

להגות באמרי שפר

עד מהרה מתברר כי נגענו כאן בנקודת המהות של רבנו ביום השבת שבאה לידי ביטוי ביגיעתו והתמדתו בכל רגע ורגע, וכפי שמציין הגר"י טיריהויז שאפילו סעודות השבת בביתו של רבנו היו נערכות בוריונות מסוימת כדי שיוכל כבר לחזור ולהתרפק

הגר"י צלר: "...בליל שבת ערך

רבנו 'טיש' עד שעת לילה מאוחרת, ולאחר-מכן נכנס לחדרו והחל ללמוד בקול נעים ומתוק לאורך כל הלילה, ומשך כמה פעמים ראינו איך רבנו יוצא מחדרו ועולה לקומה העליונה שם היה אוצר ספרים, וחוזר לחדרו עם הספרים המבוקשים..."

על ספריו האהובים. "לא היה שום חילוק אם ה'טיש' בליל שבת הסתיים בשעה מאוחרת או התפילה עצמה סחטה כוחות מרובים מגופו החלוש של רבנו, בסופו של דבר הכול התנקז לאותן שעות יקרות ומסולאות בפז של לימוד התורה. וכפי שזכור לכולם, מאז הגיע בנו חביבו כבו"ק מרן אדמו"ר שליט"א ללמוד בארץ הקודש בישיבת מיר בירושלים, קבע עמו רבנו חברותא לאורך כל השבת, והיה מכנה אותו בחביבות 'דער חברותא פון שבת'..."

"כולם זוכרים את עדותו המרטיטה והמצמררת של הרה"ג ר' חנניה דוב גולדברגר שליט"א, נכדו של רבנו (חתן חתנו הרה"ג ר' יהושע מאיר פרישוואסר שליט"א). היה זה בשבת האחרונה לימי חייו של רבנו, כל גופו היה מיוסר ומלופף במכאובים קשים ומרים ל"ע, אבל כרגיל רק התורה הקדושה היא זו שנתנה לו כוחות והזריקה בו את החיות הנדרשת לימים הבאים. רבנו קבע לימוד בחברותא עם נכדו בשבת אחה"צ וכך למד עמו יחד בנעימה, עד שתשו כוחותיו האחרונים של רבנו שלא היה מסוגל יותר להמשיך ללמוד מחמת ייסוריו. הוא סגר את הגמרא בכאב לב ונאנח קשות תוך כדי שנשק לגמרא האהובה עליו ואמר בשיברון לב: 'רבש"ע, איך האב אזוי ליעב צו לערנען תורה, גיב מיר נאך כוח צו לערנען תורה'..."

מוסיף הרה"ב ברנדווין ומספר מאותה שבת אחרונה בצל

הקודש: "באותה שבת קרא לי רבנו ועמד מאחורי מסך זכוכית שחצץ בינו לבין העם (מחמת הזהירות מפני נגיף הקורונה), והראה לי בלוח את זמן התפילה של יום השבת, וביקש שאראה זאת לבעל התפילה כדי שיקפיד על הזמן. לאחר-מכן הראה לי בידיו תנועה של חיות והתלהבות, כמבקש שיתפללו בבית המדרש עם כל הברען.

"בנוסף לכך, באותה שבת התקיימה שמחת 'אויפרוף' לאחד החתנים בחדרו למעלה שם התפלל רבנו עם מניין מצומצם, ואחרי התפילה רצה רבנו לחזק את החתן לנוכח מצבו הקשה של רבנו, ופנה ואמר לו: 'אברך המתחיל להקים ולבנות את ביתו, הרי שאדני היסוד צריכים להיות מושתתים על תורה, קח משהו ותלמד! איני מבקש ממך ללמוד סוגיית 'תקפו כהן', אבל משהו קטן תיקח לעצמך, זה לא שאינך לומד עד עכשיו, אבל ברצוני לבקש שתקבל על עצמך ללמוד עוד דף ועוד דף...' "

מסיים הרה"ב ברנדווין את השיחה הנעימה ומספר על נעימות ורציפות לימודו של רבנו בשבת קודש: "הייתי פעם עם רבנו בלונדון ואחרי סעודת יום השבת נכנס לחדר הספרים ושקע שם בלימודו לאורך כל הצהריים. הגיעה שעת תפילת מנחה ורבנו עוד לא ירד לבית המדרש. גבאי בית המדרש לא הרהיב עוז ללכת להפריע לרבנו בלימודו, ולכן ביקש ממני לבדוק מה קורה עם הרבי. עליתי לחדר ונקשתי קלות על הדלת, והנה רבנו פותח את הדלת בפנים מאירות, כשכל השולחן מוקף ועמוס בספרי קודש, והוא התנצל בפניי: 'לא שמת לב שהשעה כה מאוחרת, אני כבר יורד לתפילת מנחה'..."

שעה ארוכה ישבנו מרותקים וצמודים לפרקי הזיכרונות שנשפכו וקלחו מפיהם של אנשי שיחנו היקרים שיחי', בהעלותם על נס זיכרונם את השעות הנפלאות והרגעים המיוחדים בהילו נרו של רבנו זצוק"ל עלי ראשם בחיים חיות. בנימה אחת מסיימים כולם את השיחה אפופת הגעגועים ורוויית הדמעות: 'מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש', בוודאי ימשיך רבנו ללוות אותנו משמרי רום באהבתו ובחמלתו הנודעת, להרעיף עלינו ועל כל ההולכים לאורו שפע ברכות וכל מילי דמיטב, לטוב לנו כל הימים, אמן ואמן.

במשא העם. רבנו זי"ע בשיחת קודש במעון קדשו לצוות 'המבשר'

נמשחת אשריך. מעמד ההדלקה בל"ג בעומר ברחבת בית המדרש הגדול

ישראל ואורייתא

גדולי ראשי הישיבות, תלמידי ישיבת פוניבז' מלפני כארבעים שנה,

מספרים על שנות שקידה ושקיעות בתורה של

כבו"ק מרן אדמו"ר ה'עטרת ישראל' מסאדיגורה זצוק"ל

"מאז היה לימוד התורה הדבר החשוב ביותר עבורו"

זיכרונות הוד מאותה תקופה עלו גם בשיחתנו עם הגאון ר' יעקב דוד אילן שליט"א, מראשי ישיבת כנסת יצחק חדרה, ששמח לקראתנו, והבהיר כי אכן מן הראוי להקדיש מזמנו העמוס לכבוד זיכרו הטהור של כבו"ק האדמו"ר זי"ע, ולו בכדי לספר לדורות הבאים על שקידתו המופלגת בתורה ויראת שמים כבר בראשית דרכו, בהיותו עלם צעיר בישיבת פוניבז'. את דבריו פותח הגרי"ד שליט"א בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות על דמאי, המבאר שלכן נקראו תלמידי חכמים 'חברים', משום שחברתם נעימה: "זוהי ההגדרה המתאימה עד מאוד לדיקונו של הרבי" אומר הגרי"ד, "עוד משנות צעירותו, כל מי שנקלע לסביבתו גילה עד מהרה שמדובר ב'אדם השלם' המסתובב בינינו, וחברתו נעמה מאוד - והכול מחמת התעלותו העצומה בלימוד התורה, הסברות הקולעות, חיפוש האמת עד תומה, ההולכת בד בבד עם אהבה ואחוה ושלוש ורעות".

"כאשר הרבי זצוק"ל הגיע ללמוד בישיבת פוניבז', היה זה בשנות תשל"ה, מקום ישיבתי בהיכל הישיבה היה בספסל לפני רבנו, ולמרות פער הגילאים המשמעותי, נקשרנו איש לרעהו, וזכיתי ללבוש יחד עם הרבי זצוק"ל סוגיות רבות שלמדו אז בסדרי הישיבה". "האמת היא" מוסיף הגרי"ד שליט"א, "באותם ימים לא היה זה מקובל כל כך, היה נתק מסוים בין הבחורים המבוגרים לבחורים הצעירים שבאו ללמוד בישיבה זה מכבר. עד כדי כך שהתלמידים החדשים לא מצאו את ידיהם ורגליהם בבית המדרש, אולם לרבי הייתה ארת פנים מיוחדת, מלבד זאת שנתברך משמים בכישרונות מופלגים הייתה לו נעימות מיוחדת. ועל הכול שקידתו המפורסמת הייתה לשם דבר, כבר באותן שנים החשיבוהו ל'למדן' היורד בעומק הבנתו לשרשי הסוגיות וכסותו מוטלת בין גדולי הישיבה, רבים אף התפללו על כך שבהגיעו לישיבה כבר ניכר כמופלג בלמדנותו".

"באותן שנים למדו בפוניבז' בחורים שנחשבו ל'אריות', אולם עד מהרה פילס הרבי את דרכו ומצא קרבה מיוחדת אצל המשגיחים וראשי הישיבות, הגרא"מ שך זצ"ל, הגאון ר' דוד פוברסקי זצ"ל, ושיבדלחט"א הגאון ר' דוב פוברסקי שליט"א - אם אמנם ראו בו נצר לבית דוד, ממשיך שלשלת הזהב בפאר ואצילות, אך בעיקר רבתה הנאתם לפלפל עמו בעומק הסוגיות ולשמוע את סברותיו הדקות והבהירות בנבכי העניינים הנלמדים".

"לימים סיפר לי הרבי כי באותם ימים בפוניבז' הוא רכש יסודות רבים... והתרפק מאוד על תקופה זו..." "מאז ומתמיד" מסכם הגרי"ד, "החשיב הרבי את לימוד התורה, היה זה הדבר החשוב ביותר עבורו, כך היה גם אצל אביו מרן אדמו"ר ה'עקבי אבירים, ואצל זקנו מרן אדמו"ר ה'כנסת מרדכי' - שכיודע

עומקה של כל סברה. טעמו הטוב והנעימות המיוחדת שהשרה על כל סובביו השאירה בליבי עד היום רושם נשגב ורב.

"את כישרונותיו הברוכים שיעבד הרבי באופן מוחלט לעסוק בדברי תורה בעמקות שאין לה גבול. כל תירוץ או סברה שהעליתי בדברינו על הסוגיא הנלמדת, היה הוא זצוק"ל מחשב בכישרונו במהירות, פעמים שהיה מקשה על הסברה האמורה והוכיח שיש לדחותה, ולפעמים קיבל את הסברה ואף היטיב להגדירה וללשטה, ולחשבן לפיה את הסוגיא לפרטי פרטים.

"ואכן, כבר כבחור בישיבה יצא שמו הטוב כתלמיד חכם מופלג מאוד, נבון דעת, בעל הבנה ישרה ועמוקה, וכל זאת מלבד התמדתו העצומה כשהשקיע

"..גולת הכותרת בדרך לימודו של הרבי" פותח ר' אלעזר משה ומפרט, "הייתה השקעת כוחות עצומים בכדי להבין כל דבר ועניין עד תומו.."

את כולו בתורה, כאשר כל מכריו חשו והרגישו שעדיין לגדולות".

מוסיף הגר"ד: "אמנם, כחלק משלמותו בכל דרכי העבודה, היה גם יחיד במינו בהופעתו ודיבורו, כשכולו אפוף באצילות וחו מיוחד ונדי, בכל תהלוכותיו ניכר היה על הרבי כי נצר הוא לבית המלכות דרוז'ין. אלא שאף שהיה הדבר ברור ונהיר אצל כל סובביו, הרבי זצוק"ל בעצמו, לרוב מעלתו וסגולת נפשו לא עשה כל עסק מייחוסו הרם; הנהגתו בין תלמידי הישיבה הק' הייתה בפשטות ממש, כאחד מן החבורה, את כל מעייניו השקיע רק בהתעלות בלתי פוסקת בקנייני התורה בעיון והבנה, כשהוא בז לכל כבוד חיצוני למרות שאלבא דאמת היה ראוי לכך כחסן גדול שאין רבים כמותו".

"ברור הדבר" מאיר בן שיחנו הגאון שליט"א, "שהרבי זצוק"ל קיבל את כוחותיו הרוחניים העצומים כמורשה מבית אביו הגדול, הרבי בעל ה'עקבי אבירים' זצוק"ל, שגם הוא היה ידוע בעוצם גדולתו בתוה"ק, אולם לא סמך הרבי על זכות ירושת אבות, ובעצמו טיפח וגידל את השגותיו ומדרגותיו בלימוד התורה. לרגע לא נח ולא שקט, אלא התאמץ בכל כוחו בהשקעה עצומה עד מאוד בהשקעת כל כוחו בלימוד התורה הק', ובכל ליבו ונפשו היה מונח באוהלה של תורה, כשלימוד התורה בעומק העיון ובחתיירה בלתי נלאית להבין את בירורה של סברא, וברוחב ידיעות התורה, היא כל חייו".

מן הפנינים המבהיקים שעטרו את עטר"ת המלכות של כבו"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה זצוק"ל ואשר ייחדו את דמותו הנאדרה בקודש, היא ברית ההתקשרות המוחלטת עם התורה הקדושה. בכל ליבו ונפשו היה חושק ולהוט אחריה, את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו שיקע במעמקיה ובמכמניה, ושמחתו וצהלתו מעוד חידוש בדבריה לא ידעו מידה ושיעור. וזאת ראו הכול, החסידים וכל שבאו בצל קורתו, אלא שלא כולם מכירים את תקופת הזוהר בהיותו ספון באוהלה של תורה, בישיבת פוניבז' הרמה, בעודו נער, כאשר על כס המלוכה עדיין יושב זקנו, כבו"ק מרן אדמו"ר בעל ה'כנסת מרדכי' זי"ע.

היכלה של ישיבת פוניבז' הייתה מלאה בבחורים מופלגים, שקדנים ולמדנים מחודדים כאחד, ומכל מקום, מן השיחות שקיימו עם תלמידי הישיבה מן הימים ההם, שבעצמם עלו והתעלו בינתיים והיו לגדולי תורה מובהקים, אנו למדים עד כמה בלטה כבר אז גובה דמותו הנאדרה בקודש של רבנו, על התמדתו ושקידתו המופלגה, על התמסרותו המוחלטת להבין ולהשכיל בדברי תורה, וזאת בד בבד עם חסידותו, צדקותו, ומידותיו הנאצלות.

"את כל כישרונותיו שיעבד לעמקות התורה"

מחזה שכיח היה זה בהיכל הישיבה דפוניבז', לראות את רבנו זצוק"ל כאחד מבחירי התלמידים בישיבה, עם יבדל"ח הגאון ר' דוד לוי שליט"א, שהיה מבוגר ממנו בשנים ולמד אז בכולל האברכים שבהיכל הישיבה מי שלימים יכהן כאן כאחד מראשי הישיבה, עומדים ומתנצחים בדברי תורה, כאשר ניכר שאין להם דבר בעולמם מלבד השאיפה להגיע לעמק השווה, להבנתה ולאמיתה של הסוגיא הנלמדת באותה שעה בישיבה. פניו של הגר"ד לוי מאירות לשמע הזכרת שמו של רבנו: "עוד מן הימים ההם, בעודו בחור צעיר לימים, נחרט הרבי זצוק"ל בזיכרוני בשיעור קומתו הרוחנית הנדירה, בעמקות בלימוד מחד, ובעוצם חסידותו מאידך".

בשיחתו עמנו חוזר הגאון רבי דוד שליט"א אל הימים ההם: "הקשר והשייכות שהיה לי עם הרבי זצוק"ל נוצר במהלך הפעמים הרבות בהם זכיתי לעסוק עמו בדברי תורה, כשהיה מגיע ללבוש יחד סוגיות עמוקות, וכל מגמתו היא לחדד ולהבין את

עטרת ישראל
כבו"ק
מרן אדמו"ר
ה'עטרת ישראל'
מסאדיגורה זי"ע
שנה
להסתלקותו

בישיבת פוניבז'

התמדה ללא גבול

"עד היכן הגיעו פני הדברים, ואשר היו ממש לפלא בעיניי. מספר הגאון ר' אלעזר משה פריד שליט"א, כיום מרבני כולל פוניבז' המהוללה, כשגם בימי שמחת נישואי גיסו הרה"ג ר' פינחס שפירא שליט"א לא החסיר כמעט מאומה מסדרי הלימוד הקבועים, מלבד ביום החתונה עצמו שסיים מוקדם מעט את סדר הלימוד, אפילו תמהתי בפניו על כך "הרי היום הוא זמן שמחה במשפחתכם הרוממה", אך על רבנו לא ניכר מאומה, אלא המשיך בסדר לימודו כרגיל בשקידה ובהתמדה כל עוד לא הוכרח לצאת לשמחת החתונה. האמת היא, שבמשך התקופה בה למדנו יחד היה פעם אחת נוספת שהקדים לסיים את הסדר הרצוף, ביום שלפני שמחת אירוסיו בשעטומ"צ שגם אז אנוס היה להקדים את יציאתו מהיכל הישיבה..."

"בהכרח לציין כי ההתמדה המופלאה הזו נבעה מהחשק העצום שהיה לרבי בלימוד התורה, בלתי ניתן לתאר עד כמה היו אצלו דברי התורה ערבים ונעימים ומתוקים. מעניין לציין, שהוא ראה לנכון להשקיע תשומת לב מרובה שהלימוד יהיה בספרים מאירי עיניים בכדי להנעים את הלימוד ככל היותר, לצורך כך היה מבקש תמיד לרכוש גמרות וספרים מהודרים המגבירים את החשק והתענוג כשלומדים בהם. וככל שהתענג בלימודו כך שש ושמח עד מאוד בשמחת התורה, והיה ממש למופת בשמחת התורה שהקריין מפנימיות נפשו על כל סובביו".

היו דבוקים בתורה יומם ולילה. את הדרך הזאת שינק הרבי מבית אבא, אותה ביקש להנחיל לדורות הבאים ולחוסים בצל האילן הגדול 'סאדיגורה'".

וכמו בן שיחנו הקודם, גם הגאון הרב אילן מדגיש, יחד עם גדולתו של רבנו בתורה, גם את סגולת מידותיו הנאצלות, ועל כך עובדה נאה בפיו, שתלמד על הכלל כולו:

"היה זה בחודש טבת תשל"ט, ממש ימים ספורים לפני נישואיו של הרבי. באותה תקופה ממש גם נקבע מועד שמחת נשואי, וכבר קיבלתי את המפתח לדירתי, היה עלי להעביר את כל ספריי מבית הוריי לביתי החדש. משהבין הרבי תוך כדי שיחה עמי שאינני מסתדר בכוחות עצמי, הציע מיד את עזרתו, והודיע- קבע כי בשעת חצות בליל שישי, יגיע יחד עמי לבית הוריי, יסייע לי בהורדת כל ארגזי הספרים, ויחד נוביל אותם לדירתי - המעשה הנאצל הזה של חתן העומד ימים ספורים לפני נישואיו, ומוצא את הזמן המתאים לגמול חסד עם ייד, מבלי להעלות בדעתו מחשבה שבימים טרודים אלו כבר יהיה מי שיעשה את הטובה הזאת זכורה לי עד היום לטובה..."

אגב, מוסיף הגר"ד שליט"א, כי בשיחתו עם רבנו, לפני כשלוש שנים, הפליא רבנו לספר אודות בנו ממלא מקומו כב"ק מרן אדמו"ר שליט"א גדולות ונצורות.

"גם בלימוד הבקיאות השקיע כוחות

עצומים בהבנת כל פרט"

התרגשות מיוחדת אחזה בנו כאשר שוחחנו עם מי שזכה ללמוד בקביעות עם כב"ק אדמו"ר זצוק"ל בתקופת פוניבז', בהיותו החברותא של 'סדר בקיאות', הגאון ר' אלעזר משה פריד שליט"א, כיום מרבני כולל פוניבז' המהוללה.

החברותא מתקשה לשכוח את זכר הימים ההם: "למעלה מארבעים שנה חלפו מאז, כמעט יובל, אך גם הימים והשנים הרבות לא ישכיחו את סגולות אישיותו הנאדרה בקודש של הרבי, את נעימותו המיוחדת והנפלאה ששפעה לכל סביביו כגביע הזה המתמלא על גדותיו. על אחת כמה וכמה שאי אפשר לשכוח את גיעתו ועמלו בתורה, שהייתה לשם ולתפארה גם בהיכל בו רבו הלומדים והמתמידים. כשכולו שקוע בעיון הסוגיות.

"גולת הכותרת בדרך לימודו של הרבי" פותח ר' אלעזר משה ומפרט, "הייתה השקעת כוחות עצומים בכדי להבין כל דבר ועניין עד תומו, כך, שגם בסדר לימוד הבקיאות, כאשר עיקר המגמה בה היא ההספק, לא אבה להרפות וללמוד בצורה שטחית יותר. אם

יורשה לי לומר, סדר ומהלך הלימוד של רבנו בלימוד הבקיאות יכול לשמש כאות ותמרור דרך לדור הצעיר כיצד צריכים לגשת ללימוד זה, בחשק והתלהבות, בהתמדת התורה ללא גבולות, בשאיפה ורצון עז להבין כל פרט בסוגיא הנלמדת על בוריה, הן במהלך הגמ' והן בפירש"י ובדברי התוס', מבלי כל התרשלות, שהכול יהיה בהיר ונהיר 'עד תומם'.

"זכיתי ללמוד עם הרבי בחברותא כשנתיים ומחצה, במשך תקופה זו למדנו יחד בעומק ובהבנה את המסכתות בבא מציעא וסנהדרין, כשמחד גיסא הרבי התאזר בכל עוז שצריך ללמוד את המסכת מתחילתה ועד סופה, ומאידך השקיע כוחות עצומים בהבנת כל פרט, ובמיוחד בסוגיות הקשות. כאשר הגענו לסוגיא עמומה ולקושיות שלא מצאנו להם הסבר ברור המתיישב על הלב, לא נתן רבנו מנוח לנפשו, אלא פנה לעיין בדברי הראשונים והאחרונים, והפך שוב ושוב בבירור דבריהם.

"ובכך לא אמר ד', במקביל היה פונה להציע את תמיהותיו לפני חברים נוספים, וכמו כן שטח את ספיקותיו לפני אברכי הכולל דוגמת הגאון רבי דוד לוי שליט"א שכיום מכהן כר"מ בישיבת פוניבז' אשר הרבה לשוחח ולהתפלפל עם רבנו בלימוד, תוך כדי שמלבנים יחד את הנקודות העמומות שהתחבט בהם".

"חיבה מיוחדת נודעה לרבנו בכתובת חידושי התורה שנתחדשו לו, והיה שמח בהם בשמחת התורה מיוחדת, ככל שעבר הזמן חידושי פרו ורבו, לפעמים הראה לי כמה וכמה מערכות מחידושי, והם הפליאו עד מאוד, היו אלו מערכות גדולות ונפלאות של פלפולים וחידושי סוגיות מתוקים מנופת צופים".

"דגש מיוחד" מציין בהתפעלות הגאון הרב פריד, "שם הרבי על הלימוד הרצוף ללא הפסקות, סדר הבקיאות שלמדנו בשעות אחה"צ התחיל בשעה המדויקת ופעמים רבות אף קודם לשעה היעודה, ובמשך כארבע שעות רצופות ללא גוזמא למדנו בהתמדה רבה, מבלי להסיח את הדעת, שקיעותו בלימודו הייתה בצורה כזאת שמלבד לימוד הסוגיא לא קיים בעולם כל דבר אחר, כל ראשו ומוחו היו מונחים בגפ"ת ובהבנת הסוגיא.

גם הגרא"מ פריד מדגיש את נושא ה'מידות': "על הכול האירו אור מידותי הטובות והנאצלות, הרבי נתייחד עד מאוד בטוב ליבו, כך שתלמידי הישיבה כולם אהבו וחיבבו את רבנו והשהות במחיצתו נעמה לכולם מאוד".

מוסיף בן שיחנו שליט"א: "אם כי היה הרבי נטוע בהיכלה של ישיבת פוניבז', יחוסו הרם והנשגב היה ניכר עליו, כולם ראו כי מדובר בנסיך מלכות. בכל שבוע ביום ראשון כשהיה שב משהותו ביום שבת קודש בצילו הטהור של זקנו אדמו"ר ה'כנסת

מרדכי' זצוק"ל ניתן היה לראות עד כמה הוא מחובר לטהור, עד כמה מרבה לקנות קנייני תורה וקדושה בצילו של זקנו הגדול. לפעמים היה רבנו חוזר על אמרי הקודש וחידושי התורה הנפלאים ששמע מזקנו זצוק"ל, ובדבריו היה ניכר עוצם דבקותו והתקשרותו בזקנו שגם היה מורה דרכו בקודש בכל עניין.

"נחקקה בזיכרוני עובדה מפעימה שסיפר לי הרבי בהתפעלות גדולה. היה זה כשהתלווה פעם לזקנו ה'כנסת מרדכי' לנסיעה מסוימת, ולפתע הרכב נעצר בפתאומיות, וכמעט שאירעה תאונה. הרבי התבונן לראות מה מעשיו של זקנו בשעה שכזאת וראה שהוא אפילו לא הרים את עיניו מהספר בו עיין באותה שעה, וכביכול לא אירע דבר. הוא תיאר אז בפניי בהתפעלות עצומה את מידת השליטה וריכוז המחשבה של זקנו ה'כנסת מרדכי' זצוק"ל. "פעמים רבות היה חוזר בפניי על השיעורים הכלליים שאביו אדמו"ר ה'עקבי אבירים' זצוק"ל מסר בישיבתו - ישיבת רוז'ין, היו אלו שיעורים נפלאים בהיקף עצום של עיון וידיעת התורה, והיה זה מחזה משובב נפש לראות כמה רבנו נהנה ושמח בחידושי התורה של אביו הגדול. ניתן להמליץ על כך שקיים את הנאמר "וחי בהם", כולו היה חיות והנאה משיעורים אלו.

"השנים הנפלאות האלו" מפטיר הגרא"מ, "שנות נצח של התמדה ושקיעות עצומה בתורה הק', בוודאי נהפכו לחלק ויסוד באישיותו הגדולה והרוממה ומכוחה גדל והתעלה לשמש ברבנות ובהוראה, ובשנותיו האחרונות בהנהגת העדה הק' אשר רוממם בקנייני התורה והעבודה עד לאין שיעור לאות ולמופת בישראל. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל".

דרך לימודו של הרבי. בשיח תורני עם יבלחט"א בנו כ"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה שליט"א

מסר לו רזי תורה וגיונוי מלכות. רבנו מקבל ברכת זקנו מרן ה'כנסת מרדכי' בימי השבע-ברכות

יושב ומזווג זיווגים

צוהר מרתק עתיר גילויים

על עבודת קודשו ופעילותו הנמרצת של רבנו זצוק"ל

למען הקמת בתים נאמנים בישראל ולשדך הבנים והבנות במסירות רבה
בשיחה מיוחדת עם הרה"ג ר' מרדכי צלר שליט"א מרבני וועד 'אהבת תורה'

שליט"א. "כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א הגיע לבקר את רבנו במעון קודשו בבני-ברק, וכמובן הביקור רב הרושם היה רצוף בשיחת קודש על הלכות ומנהגי ישראל. לעת שנפרדו אותם צדיקים להבחל"ח, יצא רבנו ללוות את האורח הגדול עם פמלייתו הנכבדה, ומטבע הדברים, באותם רגעים עת יצאו שני האדמו"רים בחיבה גלויה מבניין חצר הקודש לרחובתה של עיר, הייתה ההמולה רבה.

"לפלא היה הדבר, כי ברגע שסיים רבנו ללוות את האורח הגדול, פנה לשוב על עקבותיו לכיוון פתח בניין חצר הקודש, והנה פונה רבנו לעברי וניכר היה שברצונו לומר לי עניין נחוץ. התחושה הייתה שדבריו של רבנו יבטאו את הביקור הנכבד ואת כל ההמולה שנוצרה בשעה זו, או שיוכיח רבנו אודות השיחה עם האורח כדרכו בקודש. אולם מי יבין סוד צדיק, מה שהעיקר על לבו של רבנו היה עניין אחר לגמרי! את דבריו אמר לי בשאלה ובקול תחנונים: 'האם עדיין אין לך הצעת שידוך עבור בחור פלוני?!'...

"מה אומר ומה אדבר! היה זה לימוד נורא הוד עבורי ועבור כל הסובבים, לראות ולהבין מה עומד בראש מעייניו של רבנו בכל עת, גם בשעה שכזאת לא הסיח את דעתו מצערו של בחור המצפה לזיווגו."

מוסיף איש שיחנו ומחדד את הדברים: "ישנם רבים מאנשי שלומנו שלא ימוש מזיכרונם איך רבנו פנה אליהם אישית בכל מיני לשונות של בקשה: 'תעשה לי טובה, תמצא בבקשה שידוך לפלוני'. בלשון כזו או אחרת ולעיתים אף הוסיף הבטחה: 'אני מבטיח עולם הבא למי שימצא שידוך לפלוני'!... עם חלוף השנים נודע לאותם יחידים שישנם רבים כאלו ששמעו כאלו בקשות אישיות מרבנו שכולו היה מקשה אחת ברצון לעזור ולסייע בשידוכים.

"כזכור לכול כמה פעמים אף הבטיח שישלם מהונו הפרטי דמי שדכנות למי שיעזור וימצא שידוך לאותם הזקוקים לכך, ורבנו אף ביצע זאת בפועל. ידוע לי גם על כמה חכמי לב שכשרצה רבנו לקיים את הבטחתו ולשלם להם מהונו על השידוך שעשו, ביקשו שיחליף זאת בברכת קודש שיזכו לנחת מיוצאי חלציהם. מסירותו והשקעתו הרבה של רבנו לעניינים אלו לא ידעה גבול, אף מזמנו היקר השקיע רבנו שעות רבות, עד כדי כך שכמה פעמים הדרך בחורים בשיחות ארוכות שידעו כיצד להתנהג בעת פגישתם עם הצד השני."

מציין רבי מרדכי ואומר לנו: "סיפר הגאון רבי שמחה רבינוביץ שליט"א מחבר ספרי 'פסקי תשובות', כי בעש"ק אחד קיבל שיחת טלפון מרבנו ובמשך כחצי שעה בירר אצלו על משפחה מסוימת מבני קהילתו ברמת שלמה, עד שממש היה נראה כאילו רבנו מברר זאת עבור אחד מילדיו או ממשפחתו הקרובה, כי דרש וחקר על כל הפרטים והכיוונים שרק שייך לברר. כשנגמר השידוך בשעה טובה ומוצלחת, נוכח לראות

במשך תקופת שנת האבלות שחלפה ביעף, נערמו סיפורים רבים ועדויות נפלאות על עבודת קודשו של רבנו מאחורי ומלפני הקלעים, לפעול בעוז ותעצומות למען הקמת בתים נאמנים בישראל על אדני התורה והחסידות, בהיותו משים עינו ולבו לצרותיהם של ישראל ולא יכול היה לראות בצערם ובסבלם, כאשר דגש מיוחד הונח מצידו ועל-ידו בנושא זה של קידום שידוכים לבני הנעורים, בקיימו מצוות 'הלכת בדרכיו' וכפי שאמרו חז"ל (בר"ר פס"ח ס"ד) שהקב"ה יושב ומזווג זיווגים.

וכך אומר לנו הרה"ג ר' מרדכי צלר שליט"א, מחשובי האברכים בחצר הקודש סאדיגורה ומרבני וועד 'אהבת תורה': "במשך שנות הנהגתו של רבנו, ניכר היה עד מאוד כמה העיקר ונגע הדבר של העיכוב בשידוכים לליבו הטהור, כאשר מלבד התמסרותו בפועל ממש לעניין זה, אף הרבה לבקש ולדבר שיעסקו בדבר

"...המשיך מרן רבנו זצוק"ל בענוות חן ופנה אלינו חברי מערכת "המבשר" בזעקת קודש שבקעה מנהמת ליבו הטהור: "עוד ברצוני לעורר אודות הנחיצות לעסוק ולסייע בשידוכים - אם כי אינני יודע איך כתב העת יכול לבטא זאת, אך מסתמא כבר ימצאו את הדרכים לכך..."

ואיש את רעהו יעזור, שכל אחד ימצא דרך איך לסייע למצוא שידוכים לזקוקים להם. אף בשהייתו בחו"ל הזכיר זאת רבנו בשיחותיו כמה וכמה פעמים, באומרו שזוהי צרת רבים שישנם מעוכבי שידוכים וחייבים לעזור להם."

לפנינו מקבץ מרתק ורב-הוד מתוך עדויותיהם וסיפוריהם של חסידי וידידי חצר הקודש סאדיגורה, שזכו ליהנות מרבנו עצה ותושייה בתחום השידוכים, כפי שמספר לנו הגר"מ צלר שליט"א בשיחתו המיוחדת ל"המבשר" במלאות השנה הראשונה להסתלקותו של רבנו.

הבטחת עולם הבא

"היה זה בשנת תשע"ה, פותח הרה"ג ר' מרדכי

את הרגעים הנצחיים האלו לא ישכחו במערכת 'המבשר' לעולם. הזיכרונות הנרגשים מאותו מעמד אפוף הוד של מעלה, צפים ועולים מחדש בהגיעה אל סיומה השנה הראשונה להסתלקותו של רועה ישראל ותפארתו. היה זה בסיומו של יום גיבוש לכלל הסופרים בשופרה של היהדות הנאמנה, י"ב בחשוון תשע"ח, כאשר זכינו לנעילה מרוממת במחיצתו של כב"ק מרן אדמו"ר מסאדיגורה זצוק"ל, אשר ניאות להקדיש מזמנו היקר דקות ארוכות לחזק ולעודד את עובדי המערכת, למען ידעו את האחריות הגדולה הרובצת על כתפיהם במלאכת הקודש.

קדושה ומלכות עיטרו בתפארה את שולחנו של הרבי, שעה שנכנס להיכל ההתכנסות בו ישבנו כולנו מרותקים למוצא פיו. "עליכם להכיר את כובד האחריות של כל מאמר המופיע ונדפס", פתח הרבי במאור פניו הבוהקות שלא יישכחו מאיתנו. "על כל כותב לשקול את מילותיו עוד בטרם יעביר את הנכתב למבקרים הרוחניים ולרבנים המורים את הדרך הראויה. עליכם לשקול היטב איך יתייחסו לכך הקוראים הצעירים והמבוגרים ואפילו הזקנים. מציאות העולם היא כיום שבמידה מסוימת יש משקל לקריאת כתב עת בעיצוב דרך החיים, הדרך אשר ילכו בה. לאור זאת כמה גדולה היא האחריות לכתוב הכול על טהרת הקודש, לבחון כל נושא הנכתב במידה ובמשקל הראויים."

כאן המשיך מרן רבנו זצוק"ל בענוות חן ופנה אלינו בזעקת קודש שבקעה מנהמת ליבו הטהור: "עוד ברצוני לעורר אודות הנחיצות לעסוק ולסייע בשידוכים - אם כי אינני יודע איך כתב העת יכול לבטא זאת, אך מסתמא כבר ימצאו את הדרכים לכך - לדאבון לב מאז הוטל עלינו לשבת על כסאו של אבי אדמו"ר [בעל 'עקבי אבירים'] זי"ע, שומעים צרות רבות כל-כך, אבל בדורנו עניין זה גובל כמעט במגפה ר"ל, כאשר בחורים רבים מגיעים לגילאים מבוגרים ואין מושיע להם, כך גם במשפחות רבות בהן יושבות בנות המשוועות לישועה. המדובר הוא הן כאן בארה"ק והן בחו"ל, רבים מאוד מבקשים ומתחננים לישועה, בבתי רבים מצפים כמה וכמה מילדיהם לישועה. אי אפשר לתאר את הכאב הנורא של ההורים המצפים לישועה, מן הראוי לעורר את הרבים לעסוק במצוה גדולה זו אשר אין ערוך לשכרה."

עטרת

ישראל

כב"ק

מרן אדמו"ר

ה'עטרת ישראל'

מסאדיגורה זי"ע

שנה

להסתלקותו

השידוכים

לתדהמתו שכל זה היה עבור משפחה רגילה מחסידי סאדיגורה, אפילו לא עם קרבה מיוחדת לבית הרבי, ועבורם רבנו הטריח עצמו בעש"ק לזמן ממושך..."

שמה יקדימנו אחר

השיחה הייחודית מתמשכת לה בסיפורי הוד ופלאות על עבודת הקודש של רבנו בתחום השידוכים, והנה עוד כמה מהם לפנינו:

"היו כמה וכמה פעמים ששמחת ה'ווארט' לרגל שידוך שנסגר בכי טוב, התקיימה אצל רבנו ממש ברגעים האחרונים טרם נסיעתו לחו"ל. כך היה גם כשגמרו פעם שידוך בין שתי משפחות בשדה התעופה, כשרב שדה התעופה הרב נסים אלמליח שליט"א מסדר חדר מיוחד לצורך העניין, בו ערכו את הקניינים כנהוג, ולאחר-מכן ערך רבנו 'לחיים' לרגל השמחה. הצד השווה שבהם, שרבנו פעל בכל מאודו כדי לסיים את השידוך על הצד הטוב ולא לדחותו".

מעשה נוסף כעין זה מספר המשב"ק הרה"ג ר' אברהם חיים ברנדווין שליט"א, שבביקורו האחרון של רבנו בלונדון בחודש כסלו תש"פ, נכנס בחור מחסידי סאדיגורה בלונדון שלמד בישיבה בארה"ק, לקבל ברכה ועצה על הצעת שידוך. לאחר ששמע רבנו בהתעניינות את כל הפרטים, המליץ לו שיראה לגמור את השידוך בזריזות טרם שובו של רבנו לארה"ק. הבחור תמה בליבו איך ייתכן לגמור שידוך במהירות שכזו תוך ימים ספורים, אולם רבנו עודדו והמליץ לו שלא יחשוש מכך והוסיף לו ברכה שהכול יתנהל כשורה ובמהירות.

להפתעתו הגדולה, אכן הגיעה בקשה מצד הכלה שברצונם כבר לברך על המוגמר ומצידם אפשר כבר לשנות 'לחיים', אלא שהוריו של הבחור היו עדיין בחו"ל והוא הציע את התלבטותו לפני רבנו האם ראוי לגמור את השידוך ללא נוכחות ההורים. רבנו הביע את דעתו שיש לגמור את השידוך ונימוקו עמו, אך הורה קודם לקבל את הסכמת ההורים לכך והוסיף עוד שלא יפרסמו זאת ברבים עד להגעת ההורים ללונדון.

ואכן השידוך נגמר במזל טוב במעונו של רבנו בשירה וזמרה. היה זה זמן מועט טרם שובו של רבנו ארצה, כשהמשמשים בקודש לחוצים וטורדים מאיחור הטיסה, אך רבנו בנועם הנהגתו לא מיהר כלל וכלל, אלא ערך שולחן 'לחיים' לכבוד השמחה ועוד הוסיף דברי חיזוק והדרכה לחתן ולכלה, ושיבח את שני הצדדים אותם הכיר משכבר הימים.

"מעשה מעניין וייחודי נוסף אירע בביקורו האחרון של רבנו בלונדון בחודש כסלו תש"פ, מוסיף רבי מרדכי לרתק אותנו באוצרותיו הברוכים. "נכנסו אז לפני רבנו משפחה מחסידי סאדיגורה בלונדון, להתייעץ ולבקש ברכה לבתם הבוגרת ומצפה כבר שנים רבות לישועה. לפליאתם השיב להם רבנו שינסו למצוא את השידוך המתאים לבתם דווקא מארה"ב. והנה עברו כחודשיים ונשמעה הבשורה בבית רבנו על גמר שידוך לאותה נערה עם בן תורה ובן טובים מארה"ב, בברכתו וברוח קודשו שהתנוצצה בפיו.

בית נאמן בישראל: פעילות חובקת יבשות לסגירת וקידום שידוכים מלוס-אנג'לס לבני-ברק

במרכז השיחה המיוחדת מספר לנו הרה"ג ר' מרדכי צלר שליט"א מה שבדידה הווה עובדא:

"באותה תקופה ממושכת בה שהה רבנו זצוק"ל בלוס אנג'לס, ממש בשנתו האחרונה עת התגברו עליו חוליו וחולשתו, עם כל זאת המשיך ביתר שאת בעבודת הקודש, כידוע. ביום בהיר, מקבל אני שיחת טלפון בשעות אחה"צ מהמשב"ק הרה"ג ר' אברהם חיים ברנדווין שליט"א, כשבפיו בקשה דחופה שקיבל כעת מרבנו ממקומו בחו"ל, שיבקש ממני בשמו שאשתדל למצוא שידוך לבחור פלוני מבני החבורה. אין אתנו יודע עד מה ולא התבהרו סודם של דברים למה דווקא ביקש שאני אהיה זה שימצא שידוך לפלוני, אבל זוהי עוד דוגמא זעירה ורבת משמעות למעשים שבכל יום, איך רבנו נשא על ליבו בכל התקופות והמצבים עניין זה. "לא רק לאברכים מחסידי סאדיגורה פנה רבנו בבקשה זו, כי אם גם לשדכנים שזהו מקצועם הקבוע, וכפי שסיפר אחד השדכנים בבני-ברק, שהמשמש בקודש פנה אליו בשמו של רבנו בלוס אנג'לס, שיתאמץ לסייע בכל מאי דאפשר בשידוך לבחור מסוים שנתקל בקשיים רבים. הוא לא האמין למשמע אוזניו, שגם בעת היות רבנו בלוס אנג'לס הרחוקה ומתייסר בייסורים נוראים, לבו הטהור נתון לצערו של בחור פלוני שעדיין לא מצא את זיווגו ושלח לבקשו שיעסוק בכל כוחו למענו".

כשנודע הדבר לרבנו, שמח שמחה גדולה שאין לתארה ולשערה על-כך שזכה לסייע בהקמת עוד בית בישראל.

"מי ימלא את שמחתו הגדולה של רבנו עם כל בית שהוקם בשעה טובה, כפי שכולם הרגישו מקרוב איך שבכל שמחת 'לחיים' של גמר שידוכין שנערכה בבית רבנו, היה מלא התרגשות ושמחה. אזכיר בזאת מה שסיפר הרה"ח ר' הערשל הלוי ז"ל - שזכה לשמש את רבנו במסירות של ממש בתקופת שהותו בלוס אנג'לס, שלא הצליח לתאר במילים את השמחה העצומה שראו על פני רבנו עת בישרו לו על גמר השידוך של שתיים ממשפחות אנ"ש בארה"ק שהשתדכו ביניהם, ולמרות שרבנו כמובן היה מעורב בכל התקדמות השידוך מכל הצדדים, מכל מקום לאחר שבירכו על המוגמר הייתה זו שמחה שאין לשער ולתאר, עד כדי כך שרבנו תפס בידו של ר' הערשל מצד אחד וביד בנו הרה"צ רבי אליהו שליט"א מצד שני, ופתח בריקוד על הניגון 'חסדי ה' כי לא תמונו כי לא כלו רחמיו', כל זאת לאור שמחתו העצומה בכך שנבנה עוד בית בישראל".

"פרידמאן מלוס אנג'לס"

הטלפון הפתאומי שצלצל בבית משפחה חסידית מירושלים (שאינה קשורה לחצר הקודש סאדיגורה), הביא עמו שיחה לא מוכרת עם מספר ארוך ומסובך שמקורו בחוץ לארץ. בתחילה התנהלה השיחה באופן קטוע מאוד. "מדבר כאן 'פרידמאן' מלוס אנג'לס ואני רוצה להציע לכם שידוך" – נשמע הקול מעבר לקו, אבל בני המשפחה הוסיפו תמיהה על תמיהתם: 'נשמע שהוא מכיר אותנו, אך מי הוא המדבר? מי מכיר אותנו בלוס אנג'לס הרחוקה?' אט-אט התבהרה התמונה והם הבינו שהדובר הוא לא אחר

מאשר מרן האדמו"ר מסאדיגורה בכבודו ובעצמו, שהמתין מעבר לקו עד ששיבו לשאלתו אודות הצעת השידוך. רועה נאמן לעדתו ולעדת כל בית ישראל היה רבנו, כאשר גם בהיותו נתון מעבר לימים ויבשות בתוך תקופת גלותו הקשה והנוראה בלוס אנג'לס, חיפש ומצא אפשרות לעזור לעוד שתי משפחות בישראל להקים את ביתם, ברצותו לקיים את מאמרו ז"ל (גיטין מא). 'מצווה בו יותר מבשלוחו', והציע בעצמו שידוך לאותה משפחה עם משפחה מצוינת מתושבי לוס אנג'לס.

עד שבני אותה משפחה בירושלים עיכלו את הזכייה הגדולה בה הם זכו שרבנו הוא זה שמציע להם הצעת שידוך, כבר סיים רבנו את השיחה בהפטירו שיכולים הם לפנות אליו בכל עת אם צריכים הם פרטים נוספים על אותה משפחה... "אין אומר ואין דברים ואין צורך להוסיף עד כמה המעשה זה מדבר בעד עצמו", מציין הגר"מ צלר שליט"א בספרו את העדות המיוחדת הזו, "איך רבנו אינו חס כלל על כבודו ועל זמנו ועל הטרחה שבדבר, אינו שולח שליחים אלא בכבודו ובעצמו מתקשר להציע שידוך... כי אכן עשה הכול באשר לכול בכדי לסייע ליהודי הנתון בצער מעיכו

השידוך לבנו או לבתו המצפים לישועה".

בכדי להבין עד היכן נגעו הדברים בליבו הטהור של רבנו, נסיים את מאמרו באמרי הקודש אותם נשא מנהמת ליבו בשהותו בארה"ב בחודש ניסן תשע"ט. הייתה זו תקופת ייסורים נוראה אשר לא יכילנו הרעיון, כאשר בימי חג הפסח היה רבנו מאושפז בבית החולים, ומיד לאחר החג הוסיף והתייסר בייסורים כפי שהתפרסם אז ברבים וכזכור לכול הימים הקשים ההם. והנה, בעת פרידתו מקהל חסידיו בבארא-פארק טרם שובו ללוס אנג'לס, דיבר בקודשו אודות עניין מעוככי השידוכים וממש לא יאומן כי יסופר איך בתוך ייסוריו הנוראים, מה שהטריד את מנוחתו היה צערם העמוק של בני ובנות ישראל המצפים לזיווגם, וכאבם של ההורים המייחלים לראות בשמחת בניהם.

אלו היו אמרי קודשו ביום כ"ו לעומר תשע"ט: "הנני מבקש מכולכם שתקיימו מצוה גדולה, כאן במדינת 'אמריקה' יש לדאבון לב ר"ל קושי גדול בעניין השידוכים וליבי כואב עד מאוד מזה, כשרבים מאוד מתחננים על נפשם לישועת בניהם ובנותיהם שהגיעו לפרקם ועדיין לא זכו לזיווגם הראוי להם, והוא פחד נורא. אבקש שתקשיבו היטב לבקשתי זאת: על כל אחד מוטל חוב ממש, אם יודעים אתם על ידי או אם מכירים אתם משפחה שמתקשים בעניין השידוכים לצאצאיהם, חוב קדוש מוטל עליכם לשבת בכל ערב ולחשוב במשך זמן אם יש ברעיונכם איך לסייע עבורם במציאת זיווג הגון ולהציע זאת עבורם, או לדבר עם אחרים שיפעלו עבורם בזה.

"טייערע אידן! אינכם משערים עד כמה גדולה המצוה הזאת, כשהודי רק שומע שיחת טלפון שמציעים עבורו הצעת שידוך לבנו או לבתו זה ממש מחיה נפשות, ומקיימים בזה 'כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא'".

לדאוג לבחורים. במעמד סיום הזמן בישיבה

מסר מרכזי בשיחה לצוות המבשר. רבינו בשיחה לצוות 'המבשר'

בצלו חמדתי

יריעה אפופת געגועים, מעניקה הצצה מרתקת אל אחורי הפרגוד, מגלה טפח מתוך מסכת גדולת רבנו זיע"א . פרי עטו של מי שזכה להיות מאנשי סודו במסגרת פעליו הכבירים והברוכים למען הזולת במגוון תחומים . כאשר יישא האומן את היונק

הוא - היה אומר

אשר הרעיף עלי היה תדיר אומר לי: "משה! עמוד על ימיני, תדע לך שהבחורים והאברכים המסיחים לפני את מועקותיהם עלולים לפעמים להרגיש אי נעימות באם עסקנים מאנ"ש יעסקו בעניינם, אי לכך עדיף שאתה תתעסק בזה, כדי שלא לגרום להם בושה או פגיעה ח"ו". היות ומגוריי הוא בסמיכות לחצר הקודש, השתדלתי כל פעם שנקראתי אל הקודש לבוא אל חדר רבנו זיע"א, מפאת יראת הכבוד סברתי שאין זה מכובד ונכון לדבר עם רבנו בטלפון, למרות שרבנו רצה לחסוך ממני להגיע לביתו. אך באחת הפעמים התעקש רבנו זיע"א ואמר לי: "משה! הומן יקר לכולנו, תרשה לעצמך לדבר עמי בטלפון", ומני אז הרשיתי לעצמי לדבר בטלפון. על אף זאת עדיין העדפתי תמיד לבוא אל המלך כעבדא קמיה מריה.

להחיות נפש כל חי

כבר בראשית הנהגת העדה הק', כאשר רבנו זיע"א התוודע מקרוב למצוקתם הכלכלית של רבים מקהל עדתו, היות שרבים מתוכם היו ללא מקור פרנסה מחמת סיבות שונות, היה מיצר בצרתם כצערו האיש, או אז שינס את מותניו וגמר אומר לדאוג עבור אותם קשיי יום, ופרס חסותו עליהם ברוב דאגה וחמלה אבהית. בעת הזאת ביקש רבנו לברר ולפעול עבור מקומות עבודה לאנשים ונשים, תוך שהדגיש לפניי את מאמרו החסידים "הגשמיות של זולתך – זוהי הרוחניות שלך". הנושא היה בנפשו ממש ולא מצא מנוח עד שינוחו יגיעי כוח.

באותה שעה אמר לי רבנו זיע"א: "בכל זמן ובכל מקום שתבין ותרגיש שיועיל לנושא אם תשתמש בשמי לומר שאני בקשתי אישית או שאני ברכתי אישית וכדו', הרי אני נותן לך הורמנא ורשות מעכשיו, היות ואתה שליחי, ושליחו של אדם כמותו". ואכן, זכיתי לסייעתא

ייחודיותו של רבנו הייתה לא רק במה שדיבר, אלא גם במה שלא דיבר. רבנו ידע היטב כיצד לאחוז בפלך השתיקה בד בבד עם החזיקו את חצוצרות התרועה. בהיותו אמן הנפשות הכיר היטב באותן נקודות תורפה של הבריות, ובעומק תבונתו ידע להלך בזהירות כהולך על חבל דק. הרבה יותר מאשר היה מחנך ומדריך ע"י דבריו הק', היה מקרין ומעביר בכוחו הגדול את כל ערכי הקודש באמצעות הנהגתו התמידית דבר יום ביומו, בהנהגה עילאית של רוממות וגדלות רוח, התמדה ושקידה תמידית בתורה, כובד הראש שאפפו בכל עת, הליכות וגינוני אצילות וחסידות שהיו חלק בלתי נפרד ממנהגו, כל אלו היוו דרך החיים שלימדה את כולנו בכל עוז את הדרשה והתביעה - "כזה ראה וקדש".

רבנו זיע"א היה בבחינת "מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". קשה עלי גליון לפלס נתיבות לתוך מסכת עבודת קודשו הטמירה והנעלמת של רבנו זיע"א שהיה מרבה להסתתר בשפירי חביון בהסתרה שבתוך הסתרה. במסגרת זו נשתדל בס"ד להציג מעין מטעמת כל שהיא זעיר פה זעיר שם. בשורות הבאות אתמקד דווקא בחלק של ה"מוצב ארצה", כאשר היה מתמסר ודואג לעדת חבלו, על גזוליו ירחף בדאגת לב להוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאורה.

מבין ומאזין...

אודה לבורא עולם על הזכות שרבנו זיע"א פתח לפניי שערי אהבה וזיכני להיכנס להיכל הקודש לפניי ולפנים מאות פעמים, כאשר לרוב נקראתי לבוא אל המלך להיות שליח נאמן לעזור ולסייע בפעולותיו למען עדת צאן מרעייתו בפרט, ולמען המוני בית ישראל בכלל. באהבתו

הלב מסרב להאמין... אך הנה כבר חלפו עברו להם ביעף י"ב חודש מאותו יום מר ונמהר בו לקו המאורות וכבה נר המערבי, ונשבה ארון הקודש בפתע כשכבו"ק מרן אדמו"ר בעל 'עטרת ישראל' מסאדיגורה זיע"א נגדע מארצות החיים ועלה בסערה השמימה. דמותו הגדולה והאצילית הקורנת באור יקרות עומדת לה בהדרה לנגד עינינו, כאשר הייתה באמנה אתו בימי חייו עלי אדמות. מבטו העמוק והנוקב חודר ללשד עצמותינו, ומעיני כולנו - הקטנים עם הגדולים מנער ועד זקן טף ונשים - נראות הדמעות, הגעגועים העזים והכיסופים הבלתי נדלים... לזכות ולו פעם אחת נוספת לראות את זיו קודשו, לשמוע את נועם אמריו, ולעמוד במחיצתו של האי רעיא מהימנא אשר נשא את משא העם ואת סבלותיו ברוחניות ובגשמיות.

אמשכם בעבותות אהבה

מאותו יום אשר הונף ואשר הורם לשבת על כס ההנהגה, יצא מגדרו להיות רועה את הצאן אחר המדבר בהנהגה רחמימית ושמימית, בעומק דעתו והכרתו הבין וידע את הנדרש עבור נפשות בני דורנו ופתח לקהל אנ"ש שערי אהבת תורה ויראת שמים, וכמלאך המכה על הקדקוד ואומר גדל היה עומד על גבם באהבה ובמסירות אין קץ. ואכן, זכה לייסוד ולהקים, להרחיב ולהוסיף תורה וחסידות, עבודת ה' וגמילות חסדים, כרם חמד "סאדיגורה" שתחת הנהגתו הייתה לראש פינה, פינת יקרת בכותל המזרח של היכלי החסידות, וכפוחית עלתה ניצה הבשילו אשכולותיה. חפץ ה' בידו של רבנו הצליח להעמיד לגיונות של אברכי משי עוסקים בתורה ובמצוות בכל עת מצוא, בחורי חמד היושבים על התורה ועל העבודה, כאשר על כולם מרחפת וניכרת בכל עוז ההנהגה שהשריש בנעימה בכל מי שדרך על מפתן דלתו, המידות הטובות והאצילות עליהם היה עומד ומזהיר, מפציר ומתחנן, דורש ומבקש, כאשר נפשו יצאה בדברו להביא את קול ה' בהדר, שיחדיו יהיו תמים תורה עם דרך ארץ, תורה עם מידות טובות, כי הרי שלובים הם זה בזה כתרי רעין דלא מתפרשין, והם הם אבן השתייה והיסוד להגיע לקרבת אלוקים. מבאר החסידות זילף מים חיים על פני עדתו, ובדבריו הק' שנאמרו בלבת אש מתוך הסנה היה מחזיר אמונה בה', והיו נחלי האמונה שמשך לפניהם מרעננים את הנפשות ונוסכים בשומעיהם ביטחון בהש"ת.

עטרת ישראל

כבו"ק

מרן אדמו"ר ה'עטרת ישראל' מסאדיגורה זי"ע

שנה

להסתלקותו

אהבת ישראל

למען המוני בית ישראל בכלל. בסוד שיח עם כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א

דשמיא מיוחדת כאשר משמים הוליכוני למקומות שבדייק אז חיפשו עובד/ת חדש/ה, אם בתחום היצירה, הפקידות, המכירות, ואם בתחום החינוך. בדרך על טבעית זכינו כמעט כל שבוע לשבץ את אחד מאנ"ש במקום עבודה. יצוין, שכל פעם היה רבנו זיע"א מתמקד על שם מסוים, וכשבס"ד הלה סודר בעבודה מיד עבר לפעול למישהו נוסף.

עד היום לא מש ממראה עיניי החיוך הרחב ואיני יכול לשכוח את הנהרה והשמחה שעלתה על פניו כאשר התבשר שהנה עוד אחד הסתדר ב"ה בפרנסה.

לפלא היה בעיניי שתמיד היה רבנו זיע"א סופר באצבעותיו, "כמה אנשים כבר הצלחנו לסדר פרנסה?". אך כשזכינו להגיע למספר 13 (י"ג) התבהרו הדברים, באומרו לי במאור פניו "הנה, עתה אנחנו בוודאי זוכים להשפעת י"ג מידות של רחמים...". ומי יעמוד בסוד קדושים.

באחת הפעמים, כששמע רבנו זיע"א שיש מכרז על משרה מסוימת, ביקש להודיע לאחד מאנ"ש לשלוח קורות חיים ולהשתתף במכרז. בד בבד ביקש שאשוחח עם האחראי על המכרז ואבקשו לפעול למענו. לאחר דין ודברים אמר לי האחראי שהוא מוכן להיכנס לעובי הקורה בנושא זה, בתנאי שישמע אישית מכבוי"ק אדמו"ר זיע"א שאכן זהו רצונו. שבתי מיד אל הקודש וסיפרתי מה שהלה ביקש. "תתקשר אליו מיד, כאן ועכשיו, ואדבר אתו" – אמר רבנו זיע"א. ואכן, תוך דקה שוחח רבנו עם האחראי שהבטיח לפעול בנושא. למחרת היום הודיעני האחראי שהעניין סודר על הצד הטוב ביותר.

באחד המקרים נקלע לקשיים אחד מאנ"ש שהיה לו תפקיד ניהולי בכיר ומכובד והמפעל נסגר, הלה נשאר ללא מקור פרנסה, ורבנו זיע"א עודדו בטללי תחייה שבעז"ה ימצא בקרוב מקום עבודה חדש. אך דא עקא, האברך התעקש שהוא מעוניין רק בתפקיד ניהולי כפי שהיה לו בעבר. הבאתי בפני רבנו מספר הצעות אך מחשש שהמקומות הנ"ל יגרמו לירידה רוחנית לא אבה רבנו לאשר זאת. יחד עם זאת ניסה רבנו לשכנעו לעבור למשרה של שכיר וכדומה, אך ללא הועיל. לאחר זמן מה היה רבנו באירוע מסוים ושם בשיחה אישית עם האברך הסכים הלה לעבוד במשרת שכיר. מיד בו במקום ביקש רבנו ליצור עמי קשר ואמר לי: "האברך נמצא כאן אתי באירוע, שוחחתי אתו והוא כבר מסכים לקבל משרת שכיר, עלינו לנצל את שעת הכושר בטרם יתחרט...". השתדלנו כמיטב יכולתנו, ובעקבות זאת נפתח לו פתח ממקום אחר וזכה למקום פרנסה ראוי ומכובד.

זה ספר תולדות אדם

אהבתו של רבנו וחיביבותו לספרים טובים ומוצלחים, לא ידעה גבולות. מדי פעם נוהג היה רבנו לפקוד חנות ספרים תוך התעניינות על ספרים חדשים שיצאו לאחרונה. זכיתי להביא לפניו כמנחת ביכורים עשרות ספרים חדשים שיצאו לאור, כאשר כל פעם היה מתעניין אילו ספרים חדשים יצאו, רבנו היה נהנה מאוד מספר שהושקע בו מלאכת מחשבת, עמל ויגיעה, בתוכן ובעריכה, בהדפסה ובההדרה. תוך דקות ספורות היה קולט בחושו המיוחד האם הספר אכן ראוי לעלות על שולחן מלכים – מאן מלכי רבנן.

קורת רוח מרובה הייתה לו מספר שהיה לפי רוחו.

לא פעם, כשנכנסתי לחדר קודשו היה שקוע בספר שלפניו בבחינת "כל מעייני בך" ולא היה שם לב כלל מהסובב אותו, מרוכז היה בכל חושיו בין השורות הקטנות, ומוחו החרוש תלמים ממאמץ היה בוהק מזיווה של תורה, או אז הייתה נעימות גן עדן מרחפת סביבותיו וכבוד ה' מלא את המשכן. היה זה מחזה מרהיב ביופיו. הייתי עומד דקות ארוכות בדממה דקה עד שרבנו "התעורר" משרעפיו ומחמדת שעשועיו התורה הק'.

מטבע הדברים זכיתי לדלות ולשאוב מרבנו זיע"א דברי השקפה, ובפרט את משנתו החינוכית הבהירה המתאימה לדורנו אנו. רבנו זיע"א היה תמיד מתעניין על דרכי הפעולה במגוון נושאים חינוכיים

"...אגיד לכם דבר, איני אומר שאני זוכר כל אחד למשך י"ב חודש. אבל כל אחד שנכנס ומספר לי את צרתו ח"ו, צערו נוגע לי עד עומק השיתין, לבי נקרע לגזרים ואיני יכול לחזור לעצמי במשך זמן רב..."

- בחסידויות שונות, והאם הצליחו, והיה שמח לשמוע וללמוד על כל שיטה מוצלחת. בדרכו סלל מסילות חינוך לבחורים ואברכים אשר בהם פתח להם נועם ורצון, והכין עבורם דרך לחיים של קרבת אלוקים, לחיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים. כאשר היה חושף את זרוע קודשו ומרומם את קהל עדת ישורון בדיבורים נאדרים בקודש, הייתה שאיפתו התמידית להלהיב את הלבבות ולרומם את הנפשות, להוביל את עדת חבלו בדרך מכלות בית רוז"ן, להעלותם לעולם של אצילות ולהגביה אותם טפח וטפחיים מעל הגשמיות והאנוכיות.

מעניין לעניין, אני נזכר שלקראת הנסיעה הגדולה שהייתה בעת חנוכת הבית בסאדיגורה שבאוקראינה, היה רבנו מלא התרגשות והיה מדבר על כך בכיסופין וערגה, ואמר לי: "נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה', בו אנו ננטוש את החומר והגשם ונצעד על המקום אשר אדמת קודש הוא, יהיו אלו ימים של רוחניות, ימים גדושי התעלות והתרוממות שלא מעלמא הדין...". כשנבצר ממני להצטרף למסע הקודש עקב שמחה משפחתית, אמר לי בשבוב ארצה כשעיניו מרותקות אל נקודת האופק: "מי שלא היה שם, לא יוכל לעולם להשלים זאת...".

נהנין ממנו עצה ותושייה

כאשר רבים מאלו שפקדו את מעונו ושיחרו לפתחו בדבר ישועה ורחמים היו זקוקים להיוועץ ולהסתייע עם עסקני רפואה וכדו', היה רבנו זיע"א האיש על העדה אשר ייצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם, והיה מברר עבורם את כל העניינים ולאחר מכן מגיש בפניהם

כשולחן ערוך דברים ברורים ומסודרים. וכמעשהו ברפואת הגוף כך מעשהו ברפואת הנפש. רבנו נשא את כל אחד מהם על לוח לבו, והתפלל בעדם בכל עת מצוא, כאשר שמותיהם ופתקאותיהם היו מונחים לפניו ב"דאווען צימר". הוא הכיר את נבכי לבכם ובאהבתו ובחמלתו הוא גאלם ממצוקותיהם, והרעיף עליהם טללי חיות.

כאשר הבין רבנו שאלו שנכנסו לעצה ולברכה לא יסתדרו במבוכי הבירוקרטיה של תחום הרפואה, ביקש רבנו ליצור קשר עם עסקני הרפואה הי", ולהביא לפניו את רשימת הרופאים ואת דרכי הטיפול המומלצים על ידם. רבנו ירד לפרטי פרטים ופעמים רבות ביקש שאדאג גם לקביעת תור אצל הרופא, ולא זו אף זו גם לטופס 17 מקופ"ח ושאר אישורים רפואיים. וכך הם קיבלו על טס של זהב חבילה רפואית מסודרת... תור שנקבע לפרופסור, טופס 17 שסודר בקופת חולים, ושאר מסמכים רפואיים שיכולים לסייע בנידון.

לא פעם ולא פעמיים אמר לי על כאלו שעברו לפניי בליל שבת קודש שענייהם היו כבויות ולא מצאו חן בעיניו ולהרגשתו יש משהו שמציק להם, וביקש לדובבם בחכמה ולדלות מהם מה שמעיק להם ואין אפשר לעזור להם.

עיניי מצטעפות בדמעות בעת היזכרי מאותו יום שיש עש"ק חורפי, כאשר שבת קודש נכנסת בערך בשעה 4.00, והנה בשעה 1.00 בצהריים התקשרו אלי מבית רבנו זיע"א, ורבנו אישית מבקש לסור אליו כי זה עניין של פיקוח נפש. תוך מספר דקות כבר הייתי בבית רבנו שהיה מוטרד מאוד מהעניין, וביושר שכלו וחכמתו הרבה ניתח את העניין שעסק בו לפרטי ודקדוקיו, וביקש ליצור כאן ועכשיו קשר עם מספר עסקנים, ניסיתי לפקפק באפשרות שהם יענו כשעתיים לפני שבת, אך רבנו התעקש באומרו "איני יכול להיכנס לשבת קודש בטרם אדע שיש כיוון לפתרון העניין, תתקשר ותראה שתהיה לך סייעתא דשמיא".

ואכן, התקשרתי לאחד העסקנים שבדרך כלל קשה להשיגו והנה הוא על הקו... לאחר שמיעת וליבון העניין הפנה אותי לעסקן שני, וחברך חברא אית ליה עד שנוצר קשר עם האדם הנכון, והלה הבטיח שמיד ביום ראשון הוא יטפל בנושא, רבנו זיע"א סיים את הטיפול בעניין כחצי שעה לפני זמן הדלקת הנרות - כשאנפאיו נהירין בנהירו עילאה.

דרך אנב, באותה שבת נכנס רבנו זיע"א למנחה בערב שבת קודש כרבע שעה לאחר הזמן הקבוע. הבחנתי בחסידים ואנשי מעשה שנכנסו ללחץ ומסתכלים על השעון ללא הרף, באותם רגעים חשבתי בליבי: 'אם רק הייתם יודעים - ולו על קצה המזלג - במה היה עסוק רבנו עד כמעט זמן הדלקת הנרות...'.

כאומן הנושא את היונק

לכו חזו מפעלות רבנו זיע"א אשר סייע ועזר לכל אלו שחלפו על מפתן חדרו באשר הם, והיה זה פסיפס רחב ומגוון ביותר של אנשים מכל המעמדים ומכל העדות.

זכרתי ימים מקדם, כאשר אי שם באמצע החורף הגיעה לרבנו בני משפחה מעדות המזרח אשר בנם שהיה כבר כבן ארבע, שעד כה גדל תחת סינר אמו, ומעולם לא היה במסגרת חינוכית. וכאשר הבינו שהגיע עת 'חנוך לנער' פנו בצר להם לרבנו שסייע להם להכניסו לתלמוד תורה. רבנו לקח זאת על עצמו כפרויקט אישי,

במגוון נושאים חינוכיים בחסידויות שונות. עם להבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר מבאיאן שליט"א

בצלו חמדתי. עם אביו כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"עקבי אבירים" בביקור אצל מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל

רושם של חודשים. רבנו נואם את נאום החינוך חוצב הלהבות בוועידת אגודת ישראל בארה"ב

הארת פנים ואהבת ישראל. רבנו בביקורו בקהילתו בלונדון בשנים האחרונות

עטרת ישראל

כבו"ק

מרן אדמו"ר

ה'עטרת ישראל'

מסאדיגורה זי"ע

שנה

להסתלקותו

אהבת ישראל

סידורו של יום

רבנו היה מעורר רבות על הצורך שיהיה לאדם סדר יום קבוע ומסודר, תוך ניצול הזמן בצורה מקסימלית ואיכותית. יקרת הזמן בערה כאש בעצמותיו, הוא אשר כל רגע ורגע מיומו היה שקול מדוד ומתוכנן היה זועק מנהמת לבו הטהור כנגד ביטול הזמן. והיו הדברים יורדים ונוקבים חדרי בטן.

תחת אחד השיחים הביע בפניי את כאבו העמוק על המצב הנוכחי אצל רבים - הגובל בבזבוז ושריפת זמן. תמיד היה מנווט את צעירי הצאן והאברכים לנצל את שעות הלימוד במלואם ל"שעת איכות". כאשר שמע על אחד הכוללים שלמדו בו במשך זמן שלם 7 דפים בעיון או על מסגרת אחרת שלמדו במשך 5 שנים נושא מסוים בשולחן ערוך, לא נחה דעתו מכך, באומרו שלפי הקצב הזה מה יספיק האדם במשך ימי חייו עלי אדמות? - בעקבות זאת תבע ודרש מאברכי הכוללים והלומדים להכין תכנית לימודית עם אתגר ומטרה באומרו שזה מועיל גם לניצול הזמן וגם לאיכות הלימוד, ובעיקר - סיים רבנו ואמר - החדוותא דאורייתא והסיפוק הנפשי מהעמידה ביעדי התכנית היא לאין ערוך.

ליוצא חלציו של הגאון הרב פדווא כגמולו הטוב. והעלה זיכרונות מתקופת הרב פאדווא והרעיף ברכות לרוב על ראש היניק.

בכל צרתם לו צר

מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, בשובו ממסע הקודש ללונדון בכסלו תש"פ, זכיתי לשוב עמו ברכבו מנתב"ג לביתו נאוה קודש בב"ב. כשהרה"ח ר' מרדכי שלמה כהן שליט"א היה הנהג, בדרך הביע רבנו זיע"א את הנאתו הרבה מהמסע שהפיק תועלת רבה לאנ"ש, ולסיום אמר לנו: "אתמול סיפרתי לציבור אנ"ש את המסופר בשם הרה"ק מטשורטקוב זיע"א, שהבעש"ט הק' אמר פעם שאין ליטול דמי פדיון נפש רק מי שמסוגל לזכור את הנותן ולהעתיך בעדו במשך עשר שנים מיום נתינת הפדיון, ואם אינו נמצא בזיכרונו במשך עשר שנים הרי כסף הפדיון נפש גזול בידו. אחר פטירת הבעש"ט הק' קיבל המגיד זיע"א את ההנהגה והוא היה איש חלש

מאוד ולא היה בכוחו לזכור בזיכרונו למשך זמן רב כ"כ את אלו שנתנו פדיון נפש. הלך המגיד להשתטח על ציונו של רבו הבעש"ט הק' שידיעהו כדת מה לעשות, כי הוא אינו מסוגל לזכור זמן רב כ"כ. מרוב צער נפלה עליו תרדמה ואז נתגלה לו הבעש"ט ואמר לו שבדורו די לזכור את הנותן פדיון נפש למשך י"ב חודשים בלבד ואין צריך לזכרו עשר שנים (מובא ב"דברי דוד"). וכאן אמר לנו רבנו זיע"א משפט שהרעיד את נימי לבבנו, וכך אמר: "אגיד לכם דבר, איני אומר שאני זוכר כל אחד למשך י"ב חודש. אבל כל אחד שנכנס ומספר לי את צרתו ח"ו, צערו נוגע לי עד עומק השיתין, לבי נקרע לגזרים ואיני יכול לחזור לעצמי במשך זמן רב". קול דממה דקה נשמע וחיל ורעדה יאחזון.

משברין וגליך עלי עברו

אין כאן המקום במסגרת זו להעלות את קורות תקופת ימי חוליו בשנותיו האחרונות. התלויות אליו באותה תקופה למספר פעולות רפואה בכל מיני מצבים ובזמנים שונים, מעולם לא ראיתי בסערת נפש. ובעיניי, הבריה התיכון וחוט השני באותם ימים היה עניין "מוח שליט על הלב", בו התבלט רבנו בכל פינות ומחנות שהובילה אותו ההשגחה העליונה בצוק העתים.

נשבעה בטוב ביתך

נקודה נוספת אציין על אותה תקופה. מסופר, שהבעש"ט הק' לא הייתה דעתו נוחה מדרך הסיגופים והתעניות, וכששאלה אותו הרבנית על זה שהוא עצמו לא אוכל ימים רבים, השיב 'אני איני מסתגף, אני רק שוכח לאכול...'

באותם ימים קשים נצטוו רבנו ע"י הרופאים לאכול מדי שלוש או ארבע שעות ארוחה קלה. כשרבנו סיפר לי זאת בסוד שיח, העזתי לשואלו 'האם רבנו מקיים את פקודת הרופאים?', השיב לי רבנו במענה רך ובמתק לשונו: "מה אומר ומה אדבר, אני שוכח שעלי לאכול...". כך היה רבנו מקיים "גרסה נפשי לתאבה", כאשר הרווה את צימאונו בהתרפקות על התורה הקדושה ובעיון עמוק בספרים הרבים שהיו עמוסים על שולחנו. מני אז התנהגו הגבאים בעזות דקדושה ובהגיע העת דאגו להכניס לרבנו מיני מזונות בכדי להשיב את נפשו הטהורה.

הרבה יותר ממה שכתבתי לפניכם כתוב כאן... מקרים רבים יישארו 'חסויים' לעולם והדברים נכתבו כמגלה טפח ומכסה טפחיים...!

זכותו תגן עלינו ומה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש, וממקומו יפן ברחמיו להעתיך לפני כיסא הכבוד בעד עם מרעיתו. זיע"א.

אֲשֶׁרִי הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר תִּסְרְנוּ

זיכרונות מופלאים על התקופה הנאדרת
בה שהה רבנו זצוק"ל בגלות לוס-אנג'לס

ב'רב שיח' מיוחד וסוחף השופך אור מחודש על עבודת קודשו בערוב ימיו
עם הרה"ח ר' מאיר לייב רויזמן הי"ו והרה"ח ר' יוסף יצחק אינגבר הי"ו

לפני ל"ג בעומר, בשבועות הראשונים עדיין לא התערב בכלל בענייני הציבור, מתוך אצילות הנשגבה לא רצה להכביד על בני הקהילה, ורק הודה לאלו שבאו להתפלל ולהשלים מניין. אחר חג השבועות, כאשר ראה כי הציבור מגיע מתוך אהבה ורצון, התחיל לדבר לפנינו אמרי קודש אחר תפילת מעריב.

מחיה מתים ברחמים רבים

בשלב זה נסער ר' יוסף יצחק ומשתף באותן שיחות יקרות שנשמעו מפי הקודש אחרי תפילת ערבית: "השמועס"ן של רבנו היו חוצבי להבות אש! הן אלו שנאמרו לאחר תפילת מעריב בימות החול והן השיחות שנאמרו בהזדמנויות אחרות. הן היו שיחות התעוררות נשגבות, ליראת שמים, חסידות, סיפורי צדיקים, חיזוק - היו אלו רגעי תענוג רוחני ממש! כולנו עמדנו לפני רבנו באימה וביראה, גם כאלו שעד אז לא הייתה להם בעיה לפתוח את פיהם נגד גדולי ישראל ר"ל, למדו על בשרם פרק בהלכות התקשרות לצדיק... היה זה מדהים לראות כיצד בני הקהילה שותים בצמא את דברי רבנו, חוזרים בהתלהבות על אמרי הקודש ומשיחים זה לזה 'ווארט' ששמעו ממנו. אין ספק כי אישיותו הנשגבה והקורנת חדרה ללבבות כולנו!"

ר' מאיר לייב מצטרף גם הוא ומספר בהתרגשות על אמרי קודש של רבנו שליוותה אותו משך תקופה ארוכה: "רבנו פירש פעם על האמור בתפילה 'מכלכל חיים' בחסד מחיה מתים ברחמים רבים', מלבד הכוונה הפשוטה ב'מחיה מתים' על תחיית המתים העתידה להיות במהרה, הרי שישנה כאן כוונה נוספת: לעיתים יכול להיווצר מצב אצל יהודי שחלק מסוים באידישקייט מתקרב

שמעתי על רבנו... "המתנתי לשעת הכושר בה אוכל לראות את הרבי פנים אל פנים, ולמזלי הטוב זו לא איחרה לבוא: לקראת ל"ג בעומר תשע"ט פשטה השמועה כאש בשדה קוצים, כי רבנו יפאר את מעמד ההדלקה לכבוד רשב"י בתלמוד תורה המקומי בו אני משמש כמלמד. בשעה היעודה נכנס רבנו חבוש ב'קאלפיק' ולמרות חיזורו וחולשתו, ערך את ההדלקה בכוחות מחודשים למעלה מן המסוער. בסיום המעמד הגיש אותי מנהל הת"ת הרה"ח ר' שמחה אולמן שליט"א להתברך מפי הקודש. רבנו חיך אלי ובירך אותי בהצלחה. היתר - היסטוריה... מני אז נקשרה נפשי בנפש רבנו, וכששמעתי כי באותם ימים רבנו הגיע להתאכסן בבית הרה"ח ר' שמואל בנימין איינהורן הי"ו, נהפכתי מיד לאחד הקבועים במניין התפילה בימות החול, ובהמשך גם בשבתות."

הרב יוסף יצחק אינגבר הי"ו מעיר לעומתו: "אצלי זה היה הפוך... התחלתי להתפלל אצל רבנו בליל שבת, ורק לאחר-מכן הוספתי לבוא לתפילות בימות החול... ר' יוסף יצחק ממשיך לספר על התקופה הראשונה בה שהה רבנו בקרב בני הקהילה החרדית בלוס-אנג'לס: "בחג השבועות תשע"ט באה קבוצת חסידים מארה"ק לשהות בצל הקודש. הייתה זו עבורנו הזדמנות לראות 'מלך ביופי', את האהבה וההתקשרות העצומה כמים הפנים לפנים ששררה בין רבנו לחסידים. רבנו התרגש מאוד לראותם ויצא מגדרו לקראתם. השתתפנו אז, בני הקהילה, בתפילות ובעריכת השולחנות, ולכבודו ביקש רבנו שישמרו בפרהסיא על כל מנהגי יו"ט שני... כך זכינו לשמוע שוב מפה קודשו את קריאת האקדמות בלהבת אש ולנעילת החג מרוממת." ר' מאיר לייב נזכר בראשית ימי הגעתו של רבנו ומבהיר לנו אודות זהירותו בענייני הציבור: "רבנו הגיע לכאן ימים ספורים

מופלאה היא ביותר תקופת שהותו של כב"ק מרן אדמו"ר ה'עטרת ישראל' זצוק"ל בלוס-אנג'לס, כאשר נסע לדרוש ברופאים ולעבור מסכת טיפולים קשה ומייסרת ל"ע, עת הכביד עליו חוליו האחרון אשר ממנו לא קם למגינת לב ולדאבון נפש. מזיגה ייחודית נראתה בו בדמותו הקורנת של רבנו באותה תקופה, כאשר מחד גיסא היה כולו מלוכף בסבל ומכאובים שאין הדעת יכולה להכילם ר"ל, אולם מאידך גיסא, האיר לכל סביביו באור יקרות והשפיע לבני הקהילה החרדית בלוס-אנג'לס מזיוו והדרו, עד כי נדמה היה לפעמים כי כל מטרת בואו לא הייתה אלא עבור כך בלבד.

בסיומה של שנה להסתלקותו של רבנו, שבים אנו לשמוע על קורות אותם ימים ב'רב-שיח' משותף ומאלף עם שניים מחשובי בני הקהילה החרדית בלוס-אנג'לס, הרה"ח ר' מאיר לייב רויזמן הי"ו והרה"ח ר' יוסף יצחק אינגבר הי"ו, המתרפקים בגעגועים של הוד על זיכרונותיהם הנפלאים מאותם ימים ורגעים מרוממים, ומשחזרים בפנינו את עבודת הקודש של 'מלך בשדה' בעוז ותעצומות על אף חולשת גופו הטהור, כשכבר בתחילת דבריהם הם משמיעים את משפט הסיכום: "תקופה של גן עדן עלי אדמות!" בני שיחנו בוחרים לפתוח אודות הפעם הראשונה בה זכו לראות באור פני מלך חיים, עם הגיעו ללוס-אנג'לס בחודש אייר תשע"ט לצרכי רפואה. וכך מספר הרב מאיר לייב רויזמן הי"ו: "בתקופה הראשונה לשהותו של רבנו בלוס-אנג'לס, התאכסן במקום מרוחק מהקהילה החרדית וקבע את תפילתו בבית חב"ד המקומי. למרות בקשתו של רב הקהילה, רבנו התנהג שם בפשטות וסירב להפצרותיו של הרב לשבת על מקומו, אלא התעקש לשבת על כיסא רגיל. כששמעתי מכך התפעלתי מאוד מהפשטות הגדולה שאפיינה אותו בכל ישותו, והייתה זו הפעם הראשונה בה

פורים תש"פ. לימינו כב"ק מרן אדמו"ר שליט"א לשמאלו בנו הרה"צ רבי אליהו שליט"א

חמשה עשר בשבט תש"פ

עטרת

ישראל

כבו"ק

מרן אדמו"ר

ה'עטרת ישראל'

מסאדיגורה זי"ע

שנה

להסתלקותו

תקופת

לאס אנג'לס

אצלו והוא בחינת מת, על כך יש לעורר ולזעוק בתפילה, 'מחיה מתים ברחמים רבים', ריבונו של עולם, אני מבקש ברחמים, תחיה את חלק העבודה שהתקרב אצלי, שלא אהיה בבחינת מת בעניין פלוני..."

"הצורה בה נאמרו הדברים מפי רבנו, החמימות וההתלהבות, קלעו ישר לליבי כחץ למטרה. כאשר נכנסתי לאחר כמה ימים בפעם הראשונה לקודש פנימה, אמרתי לרבנו שה'ווארט' הזה מאוד חזק אותי... רבנו שמח ונענה: 'נו, היה כדאי להגיע ללוס-אנג'לס רק בשביל לומר את ה'ווארט' הזה ולעזור ליהודי להחיות מתים'..."

"הייתה זו עבורנו שנה בה הפכנו כולנו להיות חסידים של רבנו", מספר ר' מאיר לייב גם על השפעתו של רבנו על בני הקהילה. "רבנו ניהל כאן ממלכה ביד רמה כולל עריכת שמחות משפחתיות כמו: חלאקעס, הנחת תפילין, אויפרוף וכדומה. רבנו היה מקור החיות ל'חסידישע יונגעלייט' בלוס-אנג'לס, הוא תבע מהם 'א' ווארעמע דאווענען' עם 'חסידישע ניגונים', הוא בהחלט שינה כאן כמה וכמה משפחות מן הקצה אל הקצה ברוחניות ובאידישקייט, ובל נשכח שהוא עצמו היה במצב לא פשוט בכלל".

"נאר אמונה, נאר אמונה"

פרק מיוחד ניתן להקדיש להתייחסותו של רבנו לחולים אחרים שבאו ללוס-אנג'לס למטרות רפואה וקיוו לישועה יחד עם רבנו באותם מסדרונות בית החולים. למרות שרבנו עצמו היה באותם ימים חלש ומלוכף בייסורים עזים שאין הדעת סובלתם, רבנו התעלם מייסוריו האישיים וחיפש היכן ניתן לעזור לעוד יהודי, כיצד יוכל לחזק עוד חולה במילה טובה, בדברי ברכה ועידוד.

משך שעה ארוכה מקדישים בני שיחנו ומשחזרים את פרקי ההוד באותם ימים טרופים:

באותה תקופה בה שהה רבנו בלוס-אנג'לס, שהה שם גם אחד יהודי בשם ר' ישראל מחשובי חסידי סאטמר בבני-ברק, שהגיע גם הוא בכדי למצוא מזור למחלתו על ידי אותו רופא. לר' ישראל לא היה כל קשר קודם לסאדיגורה, אולם כששמע שגם רבנו נמצא כאן, התחיל להגיע מדי יום לתפילות מנחה ומעריב. לילה אחד, כאשר הסתובב רבנו לפני הקהל וראה את ר' ישראל שרוי בחולשה גדולה ל"ע, ניגש אליו ואמר לו: "כמה צריך ללמוד ממך שאתה מחזיק את עצמך חזק! הקב"ה אוהב אותך! אני ואתה אחים לצרה - הבה נתחזק יחד באמונה ובשמחה..."

וא, להפתעת כל הנוכחים, תפס רבנו את ידיו והתחיל לרקוד 'נאר אמונה, נאר אמונה...' לא היה אחד שלא הוריד דמעות באותו מעמד ללא כל גוזמא, לראות את רבנו שבעצמו חולה ומייסר, מחזק יהודי חולה אחר, ומשך דקות ארוכות רוקד עמו בעיניים עצומות 'נאר אמונה!' ר' ישראל היה ממשך להגיע מדי יום, גם בימים קשים לא הסכים לוותר, באומרו: 'אני צריך את סאדיגורה...' זה מה שנתן לו כוחות!

גם הגה"ח רבי יעקב שפירא זצ"ל, רב קהילת באיאן בקריית-גת, היה דבוק ברבנו בכל לבו ובכל נפשו, ולא הסכים לוותר על אף מאורע בו יכול להיות בצל רבנו בלוס-אנג'לס, מלבד 'טיש' אחד שקיבל הוראה מפורשת שלא יבוא להשתתף, אחרי שחש אז מאוד ברע. בימיו האחרונים בבית החולים כשהיה שרוי במצב קשה, שלח רבנו לומר לו בשמו שאינו מסיח דעת ממצבו אפילו רגע אחד!

יהודי נוסף מחסידי סאטמר שהגיע ללוס-אנג'לס

לצרכי רפואה, היה רבנו מעודדו ומחזקו בכל עת. הלה היה שבור ורצוץ ממצבו הקשה, ולא רצה להישאר בלוס-אנג'לס. בני הקהילה דאגו להביא אותו לפני רבנו לתפילות, ותמיד היה יוצא משם מחזק. רבנו היה פונה אליו ואומר לו: "תהיה עם חיוך, בשמחה! רק אני יכול להביא מה אתה עובר, ואני אומר לך שרק בשמחה אפשר לפעול! אני יודע עד כמה זה קשה, אך מוכרחים להתחזק!"

בהזדמנות אחרת, כשכבר לא היה לו כוח לקום לשמוע את אמרי הקודש של רבנו אחר מעריב מרוב חולשתו, הוא נשאר לשבת על מקומו באפיסת כוחות ר"ל. כששמע רבנו שהוא נמצא בחדר, פנה אליו מיד בחיוך מאיר פנים: "אתה הרי חסיד סאטמר, הרבי זכרנו לברכה (הרה"ק ה'דברי יואל' זי"ע) עשה הכול בשמחה, תהיה גם אתה בשמחה!" אותו יהודי קיבל מכך חיות של ממש ופניו זרחו באור יקרות!

"...רבנו היה אז חלוש מאוד ובקושי יכול היה לעמוד. בסיום תפילת מעריב, כאשר שמתי את פניי לעזוב את המקום, ביקש רבנו לקרוא לי וביקש את מספר הטלפון של בני-ביתי..."

הכרת הטוב במידה גדושה

בשלב זה עובר הרה"ח ר' מאיר לייב רויזמן הי"ו לספר אודות מידת 'הכרת הטוב' שהייתה בו ברבנו, כשלאחר כל אירוע ובכל הזדמנות זכר תמיד להודות ולהוקיר את אלו שפעלו עבורו כך:

"בחודש סיון תשע"ט, תקופה קצרה אחרי שרבנו בא לשהות בקרב הקהילה החרדית בעיר, שלחתי לבית האכסניה זר פרחים גדול עם ברכה קטנה, בכדי להנעים לבני המשפחה את השהות במקום. כבר בליל שבת סימן לי רבנו בידו כי היה זה בעיתוי הנכון..."

"ביום ראשון שלאחר-מכן החמיר מצבו של רבנו ובהחלטת הרופאים הוחלט לאשפזו. כעבור עשרה ימים נקראתי סמוך לשעת המנחה להשלים מניין, עם שובו של רבנו בחסדי ד' לבית האכסניה. רבנו היה אז חלוש מאוד ובקושי יכול היה לעמוד. בסיום תפילת מעריב, כאשר שמתי את פניי לעזוב את המקום, ביקש רבנו לקרוא לי וביקש את מספר הטלפון של בני-ביתי..."

לא חולפות דקות מועטות ועוד לפני שהספקתי בעצמי לשוב לביתי, כבר הייתה רעייתי עסוקה בשיחת טלפון שקיבלה מהרבנית הצדקנית תליט"א - א"ח מרן רבנו זצוק"ל, להודות לה על הזר שנשלח לאותה שבת. כל זאת, כשרבנו בקושי שב מבית החולים במצב של אפיסת כוחות, ובכל זאת מחפש את ההזדמנות הראשונה להוקיר ולהודות למישהו שפעל עבור בני ביתו."

ר' מאיר לייב ממשיך לספר: "בימים הראשונים בהם התפללתי במניינו של רבנו, ראיתי כי אין לפניו סידור קבוע משלו. ניגשתי לבנו פע"ח הרה"צ ר' אליהו אליקים געציל שליט"א, ובמענה לשאלתי השיב, כי רבנו רגיל להתפלל בסידור עם אותיות ברורות, ללא כל ביאורים ופירושים. כבר בימים שלאחר-מכן, זכיתי להגיש בפני הקודש סידור נאה עם כריכת עור, ורבנו הוקיר לי על-כך טובה משך זמן רב.

"בכל השבוע הראשון, בסיום התפילה הביט רבנו בשמי ובשם בני-ביתי שהוטבעו על הכריכה האחורית להיות לפני עיניו לזיכרון תמיד. כעבור חודשיים בערך,

אמר לי רבנו שהוא יחזיר לי על הסידור שהבאתי לו, בסידור אחר. אחר שמונה חודשים זכיתי לקבל מהרבי סידור תפילה. איני יודע לתת לזה טעם..."

הזרכות ישרות בשדה החינוך

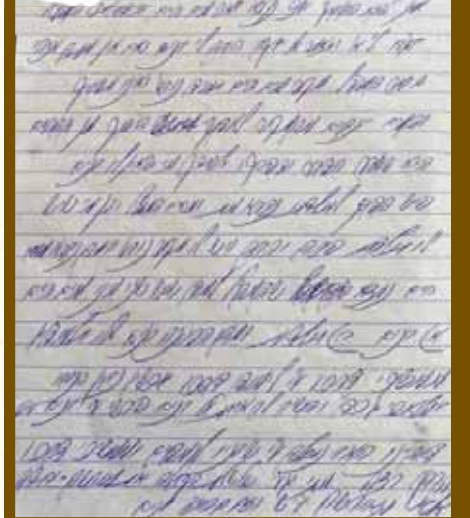
גם בימי שהותו של רבנו על אדמת ניכר, לא עזב את 'משנת החינוך' לרגע, ובכל עת עורר את בני הקהילה והאברכים אודות דרך החינוך הראויה, תוך כדי שגם הוא עצמו מקרב את לב הנערים. ילדים ובחורים שהיו מגיעים לחזות בזיו פניו היו זוכים לשמוע תמיד אמרת עידוד והדרכה נכונה.

מספר הרה"ח ר' יוסף יצחק אינגבר הי"ו: "אירוע מיוחד שנצרב בזיכרוני, כאשר נכד של הנגיד הר"ר דוד הגר הי"ו ממשפחה מיוחסת לגזע ויז'ניץ ונמנים על צאצאי הס"ק מרוז'ין זי"ע, בא להניח תפילין אצל רבנו בלוס-אנג'לס. אחרי התפילה ערך רבנו שולחן 'לחיים' והרחיב בדברות קודשו אודות העבודה של ימי הבחירות, על השאיפות שצריכות להיות אצל בחור צעיר ועל הרצון לגדול, הציפי לך ציונים. רבנו הסביר מה זה תפילין ומה הפשט 'קשר'. אני אישית חשתי התרוממות גדולה אחרי אותה שיחה, למרות כי כבר עברו שנים רבות מאז שהייתי בחור..."

"בכלל, רבנו הבין בנבכי הנפשות הצעירות בצורה מעוררת השתאות. זכורני ששאלתיו פעם שאלה אודות אחד מבני משפחתי, והבין מיד במה מדובר למרות שעוד לא ראה כלל את הבחור. אגב, איני יכול שלא לספר על הפעם האחרונה בה זכיתי להיכנס לקודש פנימה בלוס-אנג'לס. היה זה ביום האחרון לשהותו כאן (בפעם האחרונה קודם ההסתלקות), אנשים רבים ביקשו להיכנס יחד עם בני ביתם להתברך מפי הקודש. בעקבות הלחץ שנוצר, חשבתי כי לא אכנס הפעם, רק קודם ראש השנה אתקשר להתברך בברכת השנים. אדהכי והכי ראיתי שהשתחרר הלחץ, מיהרתי וכתבתי קוויטל ונכנסתי.

"רבנו קרא בקול את כל השמות והתעכב על חלק מהם, על שם מי נתתי את השם והיכן הם לומדים וכדומה. בתוך כך ומבלי ששאלתי נתן את הוראות קודשו לגבי אחד מבני משפחתי: 'תזכור מה שאני אומר לך, כמה שיהיה יותר בבית, יותר טוב...'"

אסביר את הכוונה, מציין ר' יוסף יצחק ומספר: "בלוס-אנג'לס בחורים רבים עוזבים את המקום לאחר

אמרי קודש בכתי"ק: צילום של עמוד כתי"ק של אמרי קודש שכתב רבנו זי"ע בלוס אנג'לס בתקופת הסגר של הקורונה - חודש ניסן ה'תש"פ, כשלא יכלו להתאסף ליומא דהלילולא של זקנו הרה"ק הכנסת מרדכי זיע"א

שנות הישיבה-קטנה ועוברים ללמוד במקומות אחרים בעולם. למרות שרוב הבחורים אכן עזבו את העיר, בן המשפחה עליו דיבר רבנו, נותר ללמוד כאן ליד הבית והוא עושה זאת בשמחה, הוא מאמין שכך טוב לו, הרי כך הרבי אמר..."

עוד הוא מספר על עבודת החינוך של רבנו בלוס-אנג'לס: "בשבת קודש פר' בא, עבר לפני רבנו אחרי התפילה, אב מודרני עם בנו הבחור. רבנו עצר אותם ושאל את הבחור באנגלית: 'הינך יודע את הרמב"ן בסוף פר' בא?' משהשיב הבחור בשלילה אמר לו רבנו: 'איני רוצה שתפנה בלילה לישון קודם שלמדת את דברי הרמב"ן בסוף הפרשה, דבריו נחוצים מאוד לכל אחד, הם יסוד האמונה בהקב"ה ובלי זה לא ניתן להיות יהודי...' רבנו גם פנה לאבא וביקש ממנו לשמור שבנו לא ילך לישון קודם שלמד את הרמב"ן..."

"כעבור תקופה פגשתי את אותו בחור ושאלתי אותו אם הוא זוכר את הסיפור. עיניו של הבחור נדלקו: 'וודאי שאני זוכר, למדתי את כל הרמב"ן הדק היטב, אני יודע את זה בעל-פה...' חושבני כי זהו מעשה עצום, עד כמה שרבנו חש לכל בחור שראה ועד כמה שדבריו פעלו בלב כל רואיו..."

ר' מאיר לייב מצטרף ומזכיר עד כמה עורר רבנו תמיד את האברכים ללמוד עם הילדים ב'ספר החינוך', להבין טעמי המצוות ולהסביר כל מנהג, גם הנהגות קטנות. תמה היה תמיד: 'מדוע שילד יהודי לא ידע מדוע אוכלים 'קוגל' בשבת... זה הרי מנהג שעושים בכל שבוע... הן בדורנו היצה"ר כל-כך מפתה ומושך את הצעירים ליפול ברשתו, ובכדי שיהיה להם כוחות מנגד, עלינו להעניק להם טעם ו'גישמאק' במצוות, להכניס בהם חיות ולחבר אותם לכל מה שעושים, שלא יהיה כמצוות אנשים מלומדה..."

יותר מזאת התבטא בקודשו: "אין אפשרות שאבא ייגש לסעודת שבת בלי שהכין את עצמו! אבא שמתחיל סעודת שבת בלא הכנה מראש, עליו לדעת שאינו נוהג כשורה. וודאי שצריך לשבת בנעימות ו'גישמאק', לשאול בשלום בני הבית והילדים, אולם מוכרחים להכין לפני הסעודה איזה מאמר, אמרה נאה, להשריש בהם אידישקייט בימי הנעורים..."

כרחם אב על בנים

קהילה שלמה של 'סאדיגערע חסידים' נוצרה לה אז באותם ימים בלוס-אנג'לס, כאשר בכל פעילות ובכל מאורע, ביקשו אנשי הקהילה החרדית לקבל את ברכתו של רבנו. גם רבנו מצידו השיבם באהבה רבה כמים הפנים לפנים, שמח בשמחתם והשתתף בצעריו של כל אחד ואחד.

בכל צרתם לו צר: עדות מופלאה על מעורבותו של רבנו במקרה רפואי סבוך של אחד מבני הקהילה

במהלך השיחה המרתקת והעשירה, משתתק לרגע קולו של הרה"ח ר' יוסף יצחק אינגבר הי"ו וההתרגשות ניכרת עליו. לאחר התלבטות הוא בוחר לשתף אותנו בסיפור אישי, ממנו ניתן לראות עד כמה הייתה מסירותו של רבנו לכל יהודי ויהודי: היה זה כאשר גילו אצל אחד מבני משפחתו הקרובה בעיה רפואית סבוכה והוא חשש מאוד מפני הבאות, עד שממש לא ידע אנה הוא בא ועם מי יתייעץ. "בצר לי נכנסתי אל הקודש פנימה לספר לפניו דברים כהווייתם, לבקש שיעתיר הרבי בתפילה ויאציל מברכותיו. מצבו של רבנו לא היה טוב באותם ימים, חולשתו הייתה רבה וכל מטרת כניסתי הייתה רק בכדי לקבל את ברכתו.

"רבנו אכן שמע את הדברים והתעניין בפרטים, ולאחר שבירכני מעומק ליבו הטהור, הורה לי לומר מדי יום קאפיטלעך תהילים מסוימים. רק יצאתי מן החדר, כבר שמתי לב כי אני לא זוכר אילו פרקים אני צריך לומר... ביקשתי את עזרתו של פע"ח הרה"צ ר' אליהו אליקים געציל שליט"א, והוא נכנס לשאול שוב את רבנו. לשמחתי, רבנו העלה את על גבי הכתב את הקאפיטלעך ופתק זה מונח אצלי עד היום כמשמרת ומזכרת קודש: "עמ"י ע"ש"ו, נ"ז, נ"ח, נ"ט, ע"ה, קכ", קכ"ח".

"לאחר יומיים, ניגש אלי ר' אליהו אליקים געציל ומספר לי: 'הרבי שואל אודותיך כל הזמן, מן הראוי שתיכנס ותעדכן את הרבי במתרחש'. לא האמנתי למשמע אוזניי, רבנו, למרות כל ייסוריו, לקח לליבו הטהור את צרתי ומאז שהזכרתי לפניו את הענייני, לא עזבני ודאג עבורי כאב לבן ממש. וכשבאתי לתפילות שבת יחד עם בניי שיחי', העניק להם רבנו יחס חם ואישי באופן מיוחד. הנהגה זו שבתה את ליבי, מסירותו של רבנו לכל יהודי ודאגתו לכל פרט ופרט..."

מוסיף ר' יוסף יצחק ומספר לנו בהתרגשות: "לפני טיפול רפואי מסוים שהיינו אמורים לעבור בארץ הקודש, באתי לבית האכסניה של רבנו במוצאי שבת, כדי לשמוע את דעת קודשו ועצתו. תוך כדי שאני צועד לכיוון בית האכסניה, נפל החשמל באזור כולו, כולל בבית האכסניה של רבנו. אולם רבנו לא ויתר וישב עימי יחד במשך שעה ורבע לאור פנס בטריות קטן, שמע את כל הפרטים והצדדים, ובסיום אמר לי: 'לאבי הק' מרן אדמו"ר ה'עקבי אבירים זי"ע היה רופא טוב בבית החולים איכילוב, כדאי לשמוע גם חוות דעת שנייה'..."

"לאורך כל אותה תקופה דאג לי רבנו במסירות אין קץ, כאילו אצלו עצמו הכול בסדר... הוא עירב עסקנים רפואיים, שלח אלי את טובי הרופאים והדריך אותי בדיוק מה עלינו לעשות, תוך כדי שהוא מחזק אותנו להתמיד בתפילות עד הרפואה השלמה. גם אחרי ראש השנה תשפ"א, סיפר לי המשב"ק הר"ר משה ברגר הי"ו, שרבנו ביקש להזכיר את שמי ב'מי שברך'. ובמוצאי יום הקדוש, כשהכול עדיין עסוקים בהתאוששות אחר התענית, קיבלתי טלפון מבית הרבי: 'וואס מאכט פלוני בן פלוני?...'!

"באותה תקופה זכיתי להיחשף במעט למידת 'אהבת ישראל' המופלאה של רבנו במצבי צער וקושי", מסיים ר' יוסף יצחק את סיפורו המדהים בעיניים דומעות. "אף אחד סביבי אינו יודע כלום על מה שעובר עלי, כולי שבור ורצוני מכל המצב המסובך, אבל דווקא הרבי מסאדיגורה שהוא עצמו מיוסר ונמצא בחולי ישיש בו סכנה, דווקא הוא היחיד אשר שם אל ליבו את כל הפרטים הקטנים, ובא לעזרתי להושיעני ולעודדני. זהו 'אוהב ישראל' אמיתי!"

מספר ר' מאיר לייב: "פעילות הקהילה ממש סבבה את רבנו, הן מהפן האישי כשכל אחד בעת שמחתו ביקש לקבל את ברכת

הקודש. כאמור, במחיצת רבנו נערכו חלאקע'ס, הנחת תפילין ושבחות אויפרוף, כשבכל אירוע רבנו מברך ומשתתף בשמחה בגדר היוצא מן הרגיל כאילו היה זה ממש משפחה קרובה. גם כשביקשו להתחיל בכולל שיעור תורה חדש, נכנס ראש הכולל הגר"ח העניג שליט"א אל הקו"פ, ורבנו שוחח עמו זמן מה, ולבסוף כתב מכתב בכתב ידו במעלת הלימוד בחרותא ומתוך אחדות.

"מלבד זאת ידע רבנו לכוון לכל אחד מילה טובה בכל הזדמנויות, בפרט ל'חסידישע יונגעלייט' אותם קירב מאוד. כאשר ניגשתי לפני העמוד בערב שבת, הודה לי הרבי בסיום התפילה: 'ברא כרעיה דאבוא'... ואילו לבעל תפילה אחר שבעת עומדו בעמוד התפילה נטה מיד לכיוון הרבי, אמר 'ישר כוח! א,א חסידישער בעל תפילה...' לבחור שעבר תקופה קשה במשפחה היה תמיד מעורר: 'מיט א שמייכל'..."

ר' יוסף יצחק מספר גם על שימת לב של רבנו בהיעדרו של אחד מהם: 'קודם ימי הפסח תש"פ נדבקתי בנגיף הקורונה, ומשכך כמה שבועות לא יצאתי מביתי. להפתעתי, ימים ספורים קודם החג, אני מקבל שיחת טלפון מרבנו אשר שם לב להיעדרותי וביקש לדרוש בשלומי ולאחל לי 'גוט יו"ט'..."

בני שיחנו מתקשים לדבר בשטף בלי הפסקות חוזרות ונשנות של פרצי בכי וזליגת דמעות בלתי נשלטים. הגעגועים העזים כמו רושפים בקרבם באש להבה, ממאנים הם להינחם גם עתה בחלוף שנה מההסתלקות הפתאומית. "לא האמנתי כששמעתי שהרבי הסתלק בסערה השמימה", אומר ר' יוסף יצחק ועיניו מתחילות לדמוע. "לא האמנתי! כי רבנו הלא אמר לי שעוד נראה בבריאות איתנה, כיצד אפוא ייתכן כואת..." הוא מתקשה להשלים את מילותיו ומספר כי רבנו הבטיח להם: "אכיר לכם טובה בזה ובבא על כל אשר עשיתם למעני, אתם קהילה טובה, המקום הוא מקום טוב, אתם אנשים טובים..."

גם כעבור שנה שלמה, בני הקהילה בלוס-אנג'לס מדברים על רבנו וצוק"ל כאילו רק אתמול היה שם, מתקשים להשלים עם החסר ולהאמין כי איננו עוד כי לקח אותו אלוקים. יהודים מספרים בבכי כי לא עובר יום שדמותו של רבנו לא עולה וצפה לנגד עיניהם, יחד הם משחזרים את הרגעים הנעלים והמרומומים בצל קורתו, שיישאר בוודאי חקוקים על לוח ליבם לנצח.

מסירות נפש. בשדה התעופה בשו בו בפעם האחרונה לארה"ק

בצרתם לו צר. רבנו זי"ע נושא מדברות קדשו במעמד סיום הש"ס בירושלים סבת תש"פ